

NYTRYCK

BRUKARREVISIONSRAPPORT

ÖSTHAMMARS KOMMUNALA PENSIONÄRSRÅD OCH RÅD FÖR FUNKTIONSNEDSATTA

PÅ UPPDRAG AV
Utvecklingsenheten
Socialförvaltningen
Östhammars Kommun

© Brukarrevisionsbyrå i Uppsala län, BRiU, 2019

NYTRYCK Maj 2021

Tryck: 20200115

Webb: www.briu.se

Innehållsförteckning

Ordlista.....	2
Förord.....	3
Uppdragsbeskrivning	3
Östhammars kommunala pensionärsråd och råd för funktionsnedsatta	3
Brukarrevisionsbyrån och brukarrevisioner.....	4
Förberedelser och tillvägagångssätt.....	5
Resultat av intervjuerna	7
Rådets funktion och arbetssätt	7
Meningen med rådet.....	7
Arbetet i rådet	8
Representation	15
Makt.....	18
Representation.....	20
Förutsättningar för inflytande	22
Organisation.....	22
Tillgänglighet och delaktighet	26
Kunskap, kompetens och kommunikation.....	29
Meningsfullt.....	32
Bra, dåligt och förbättringsförslag enligt informanterna.....	33
Bra med rådet.....	33
Dåligt med rådet.....	34
Förbättringsförslag	34
Diskussion.....	35
Syfte med rådet.....	35
Representation	38
Förutsättningar för inflytande	40
Referenser	47
Bilagor	48

Ordlista:

Föreningar som omnämns:

HSO – Handikappsförbundets Samarbetsorgan. Även kallat Funktionsrätt.

Brukarföreningarnas paraplyorganisation.

FUB – Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna.

KPR – Kommunala Pensionärsrådet.

KRF – Kommunala Rådet för Funktionsnedsatta.

PRO – Pensionärernas Riksorganisation.

RSMH – Riksförbundet för social och mental hälsa.

SPF – SPF Seniorerna (tidigare Sveriges Folkpensionärers Riksförbund och Sveriges Pensionärsförbund).

Typ av citerad informant:

(B) – Informant från brukarföreningarna.

(K) – Informant från kommunen (politiker och tjänstepersoner).

Ovanliga ord:

Delaktighetsslinga – En modell för brukarinflytande som går ut på att stödja och öva brukarna förmåga att uttrycka och formulera sina behov. Slingan görs med flera brukare som är trygga med varandra.

Egenerfarna – Personer som lever av egen erfarenhet av funktionsnedsättningar.

Funktionshinder – De hinder som människor som lever med funktionsnedsättningar möter i samhället.

Kooptering – En situation där större och mer mäktiga aktörer (exempelvis staten) knyter till sig lokala, mindre mäktiga aktörer (så kallade gräsrotsaktörer) för att därigenom undvika opposition.¹

¹ Eriksson, E. *Sanktionerat motstånd: Brukarinflytande som fenomen och praktik* (2015).

Förord

Vi vill här tacka samtliga informanter som delat med sig av sin kompetens och sina erfarenheter till denna brukarrevision. Vi vill tacka Ulrika Toresten, Cecilia Ingard och Maricel Knechtel på Region Uppsalas forskning och utvecklingsenhet, FoU, som bidragit med metodstöd samt Janni Bohman för handledning om barnperspektivet.

Beställare av denna brukarrevision är Östhammars kommun. Revisionen har finansierats av Länsstyrelsen.

Uppdragsbeskrivning

Brukarrevisionsbyrån har fått i uppdrag av Östhammars kommun att utvärdera hur Kommunala pensionärsrådet (KPR) och kommunala rådet för funktionsnedsatta (KRF) fungerar. Uppdraget är att ta reda på hur föreningar upplever att rådet fungerar samt få förslag på hur rådet skulle kunna utvecklas.

Östhammars kommunala pensionärsråd och råd för funktionsnedsatta

Kommunala pensionärsrådet (KPR) och Kommunala rådet för funktionsnedsatta (KRF) är enligt rådets reglemente ”ett organ för överläggningar, samråd och ömsesidig information mellan företrädare för handikapporganisationerna, pensionärsföreningarna och kommunens styrelse och nämnder”. Syftet med rådet är att:

- Förstärka inflytande i alla frågor som gäller pensionärer, barn och ungdom samt vuxna med funktionsnedsättning.
- Vara remissorgan i frågor som väsentligen rör pensionärerna och funktionsnedsatta.
- Vara ett forum för opinionsbildning och kunskapsspridning.²

Rådet är organisatoriskt knutet till kommunstyrelsen och består av representanter från lokalföreningar som är knutna till en riksorganisation. För deltagande utgår arvode.

Rådet sammanträder fyra gånger per år och har en beredningsgrupp som består av en representant från handikappföreningarnas samarbetsorgan (HSO), en från

² Östhammars kommun, ”Reglemente för kommunala pensionärsrådet & rådet för funktionsnedsatta,” 2014, www.osthammar.se.

Pensionärernas riksorganisation (PRO) och en från SPF Seniorerna (SPF) med uppgift att bereda ärenden och föreslå dagordning till rådets sammanträden. Vid beredningen närvarar även ordförande från kommunstyrelsen och sekreterare.

I rådets reglemente framgår det att ”kommunens företrädare ska informera rådet om planer och förändringar av samhällsinsatsernas utformning och organisation som berör funktionsnedsatta och pensionärer och därmed inhämta synpunkter i så tidigt skede att rådets synpunkter och förslag kan påverka ärendets handläggning i aktuell nämnd/styrelse. Därigenom ges funktionsnedsatta och pensionärer genom rådet en större delaktighet i samhällets insatser. Rådets representanter har möjlighet att aktivt arbeta för förändringar i den kommunala verksamheten. De kan informera om och ge förslag till lämpliga anpassningar av det serviceutbud som berör funktionsnedsatta och pensionärers möjligheter till en god livskvalitet. Således ska rådet vara ett referensorgan med överläggningsrätt i frågor som rör såväl funktionsnedsatta som pensionärer.”³ Reglementet i sin helhet finns som bilaga.

Brukarrevisionsbyrån och brukarrevisorer

Metoden brukarrevison är ett verktyg för kvalitetsarbete och verksamhetsutveckling. En brukarrevison är en oberoende utvärdering som görs för att utveckla och förbättra vård, omsorg och andra typer av verksamheter utifrån ett brukarperspektiv. Brukarrevisionsbyrån i Uppsala län, BRiU, erbjuder granskningar av professionella verksamheter inom vård, omsorg, hälso- och sjukvård. Utvärderingen utförs av personer med egna erfarenheter av funktionsnedsättningar eller psykisk ohälsa. En anhörig kan, med sin unika inblick och erfarenhet, också vara brukarrevisor. Målsättningen är att öka brukarinflytandet inom vård, omsorg och samhället i stort.

BRiU genomför brukarrevisorer enligt den så kallade Uppsalamodellen, som bygger på personliga intervjuer. Metoden har utvecklats av före detta Regionförbundet Uppsala län i samarbete med brukare.

Utvärderingen handlar om vad brukare tycker fungerar bra eller mindre bra i en verksamhet. Revisorerna står för frågeformulering, materialinsamling och analys. Revisionen ger också förslag på förbättringar och utvecklingsområden. Några återkommande områden i våra intervjuer är bemötande, tillgänglighet och delaktighet. Svaren från intervjuerna redovisas alltid anonymt i rapporten. Både

³ Östhammars kommun, ”Reglemente för kommunala pensionärsrådet & rådet för funktionsnedsatta,” 2014, www.osthammar.se.

beställare och medverkande brukare får ta del av slutresultatet. I rapporten benämner vi de brukare som blir intervjuade som informanter.

BRiU startade 2013 och har drygt 20 utbildade brukarrevisorerna som jobbar på längre och kortare uppdrag. BRiU har ett tätt samarbete med det sociala företaget Initia, Studieförbundet Vuxenskolan och Region Uppsala.

Förberedelser och tillvägagångssätt

Länsstyrelserna ska under 2018–2020 stödja regioner och kommuner att genomföra sina funktionshinderspolitiska strategier och planer. Länsstyrelsen ska också på andra sätt genomföra åtgärder som syftar till att öka delaktigheten och tillgängligheten i samhället. Som en del i arbetet med det regionala genomförandet av funktionshinderspolitiken erbjöd Länsstyrelsen Uppsala län under 2018 länets kommuner och regionorganisation att ansöka om medel för att utföra översyner av sina respektive funktionshindersråd (eller motsvarande). Uppsala och Östhammars kommuner ansökte om och beviljades medel. Östhammars kommun anlät Brukarrevisionsbyrån i Uppsala län för att genomföra en brukarrevison.

Våren 2019 påbörjades processen med denna brukarrevison då BRiU och dåvarande chef för utveckling, vård och omsorg på socialförvaltningen i Östhammar tillsammans formulerade uppdraget. När chefen slutade sin tjänst i Östhammars kommun blev hennes efterträdare Carina Kumlin vår kontaktperson. Under sommaren 2019 skickade brukarrevisorerna ett informationsbrev⁴ till potentiella informanter samt började ta fram intervjuguiderna^{5, 6}. Under framtagandet av intervjuguiderna anlätades två referensgrupper. En med personer med funktionsnedsättningar och en med tjänstemän som jobbar med funktionshinderfrågor. Ingen i någon av referensgrupperna bor eller jobbar i Östhammars kommun.

I informationsbrevet bjöds deltagarna i rådet in till att delta som informanter i revisionen. Urvalet av informanter skedde genom att brukarrevisorerna ville intervjua personer inom de tre grupperna i rådet, PRO, SPF och människor med funktionsnedsättning samt tjänstemän och politiker som besökt rådet. Brukarrevisorerna ville dessutom intervjua representanter från föreningar som tidigare funnits med i KPR och som aldrig haft någon representant med. Urvalet skedde för att få så stor spridning som möjligt. Rekryteringen av informanter tog längre tid än vanligt på grund av att många tackade nej till att delta i revisionen. De flesta politiker och tjänstemän som tillfrågades tackade nej med anledning av att de tyckte att de inte hade något med rådet att göra. Rekryteringen drog också

⁴Informationsbrevet finns som bilaga 1.

⁵ Intervjuguide för brukarrepresentanter finns som bilaga 2.

⁶ Intervjuguide för politiker och tjänstemän finns som bilaga 3.

ut på tiden på grund av att de kontaktuppgifter som kommit brukarrevisorerna till del via kommunen och som fanns tillgängliga på kommunens och föreningars hemsidor var felaktiga.

Brukarrevisorerna använde kvalitativa intervjuer med tolv informanter. Diktafon användes vid alla intervjuer utom en. En intervju genomfördes via videolänk och en via telefon. Vid två intervjutillfällen närvarade två informanter.

Intervjuerna genomfördes på olika platser beroende på informanternas önskemål. De flesta brukarrepresentanterna intervjuades i sina hem och de flesta politiker och tjänstemän på sina arbetsplatser.

Intervjuerna genomfördes under perioden augusti till november 2019. Därefter transkriberades intervjuerna. Svaren sammanställdes, och materialet analyserades och kodades för att sedan bilda de teman som återfinns i resultatdelen. Därefter skrevs rapporten.

Teamet som har jobbat med denna revision består av nio brukarrevisorer. Fem brukarrevisorer inledde arbetet genom kontakt med socialförvaltningens utvecklingsenhet och framtagande av frågeguide. Efter hand har fler brukarrevisorer tagits in i arbetet. Fyra brukarrevisorer har medverkat i analysarbetet. Tre brukarrevisorer har medverkat genom att delta under intervjuer, eller med att transkribera dem. Fyra brukarrevisorer har deltagit i skrivandet av rapporten.

Intervjuerna tog mellan 50 minuter och två timmar att genomföra och vid varje fysiskt intervjutillfälle fanns informanten/informanterna och två brukarrevisorer närvarande. Intervjuerna via videolänk och telefon genomfördes av en brukarrevisor. Varje intervju började med att vi kort informerade om vad som skulle hända under intervjun, att vi som brukarrevisorer har tystnadslöfte och att deltagandet i intervjun är helt frivilligt. Samtliga informanter fick ett presentkort som tack för sin medverkan.

De områden som behandlades i intervjuerna var bland annat rådets arbetssätt, vad som lyfts i rådet, vad arbetet i rådet åstadkommit, representantskap, kommunikation, kunskap och kompetens.

Resultat av intervjuerna

Rådets funktion och arbetssätt

Meningen med rådet

Här behandlas det som informanterna har sagt om rådets syfte, reglemente och deltagarnas förväntningar.

Syfte

Några informanter från föreningarna anser att syftet med rådet är att ge påverkansmöjligheter och möjlighet för kommunen att lyssna. En anser att syftet är att förbättra livet för pensionärer och de med funktionsnedsättningar genom att ta upp frågor som är viktiga i deras vardag även om det inte går fort:

Samtidigt så är det väl himla bra att det finns, för lite händer i alla fall. Även om det inte rör sig just den här biten då. (B)

Några informanter från pensionärs- och brukarföreningarna säger att syftet med rådet är att *ta upp frågor som kommunen har glömt*. Det gäller äldre frågor och frågor som rör de orter *som inte sitter på kartan*. Några informanter säger att syftet är *att vara med* eller uttrycker tacksamhet över att rådet finns:

Jag tycker i alla fall att det är en jättefin förmån att vi får ha. Jag tycker faktiskt att det är bra som det är alltså, ändå är jag tacksam över att vi får ha det här. Det finns ju kommuner som inte ställer upp på det alltså. Och det är ju kostnad också, för vi får ju ersättning. Så det är ju en kostnad för kommunen. (B)

En informant från kommunen säger att det är viktigt att rådets deltagare känner sig viktiga och att rådet fungerar som en *proaktiv* delaktighet:

De känner sig mer viktiga om det ligger under kommunstyrelsen. Sen känner jag att de är viktiga. Och därför tycker jag att de ska få ha ett kommunalråd som ordförande. För om vi hela tiden håller dem informerade, tar deras frågor på allvar, de får vara med och bereda vartenda möte, de får ha utbildningsdagar – det gör då också att vi vill ha dem med. Och då behöver de inte vara arga under året för att de inte har fått vara med och för att de inte får svar på sina frågor. Det är ju bättre att de är med hela tiden. (K)

Från kommunen säger några informanter att en del av rådets syfte är att förse alla med *rätt* information och att *rådets ledamöter får inblick i många olika funktionshinder och hur kommunen försöker matcha deras behov*. En tjänsteperson tycker att det är viktigt att brukarna *intervjuar folk i verksamheterna om hur de arbetar för att få en bra inblick i det*. Denna informant anser vidare att det är viktigt med inflytande från föreningarna för att få större förståelse:

Att man blir ifrågasatt, det är rätt nyttigt, när man jobbar i en verksamhet direkt med brukare att "Jaha, sådär har inte vi tänkt". Jag tycker att det är viktigt att ta

tillvara på folks erfarenheter och det är lite svårt att komma in i en organisation och dela med sig av sina egna erfarenheter, även om det finns forum så är det kanske inte så enkelt som brukare att kunna hävda sig och ställa krav. (K)

En informant från kommunen uttrycker att det inte är så noga med stadgarna. Den viktigaste funktionen med stadgarna är att rådets deltagare ska kunna få arvode och reseersättning.

En informant från kommunen säger att om rådet är en bra väg till brukarinflytande beror på hur man använder rådet. *Det behövs fler vägar till inflytande*, säger informanten.

Förväntningar

Om rådets möten anses vara meningsfulla eller inte, hänger ihop med vilka förväntningar informanterna har. De flesta av informanterna säger att de främst förväntar sig information från rådet. Några informanter önskar sig inflytande i högre grad och fler frågor som rör funktionsnedsättningar, men de tycker ändå att mötena är meningsfulla på grund av den information de förses med. En informant från kommunen säger att hen önskar sig mer av funktionsrättsföreningarna men att de inte är tillräckligt starka. Informanterna från kommunen förväntar sig att rådets deltagare ska *tala om vad de tycker och tänker och ställa de frågor som de tycker är oklara och få mer information från olika enheter och verksamheter*. De förväntar sig också:

Att det är hög närvaro, att de som sitter där vill sitta där, att de tycker att det är meningsfullt att vara där, att mötena ger det som de hoppas på men också att de ger tillbaka till dem som är där i andra egenskaper. Jag förväntar mig att det är en bra kanal fram och tillbaka. Istället för att möta 100 personer så får man ändå med sig de 100 personernas åsikter i färre personer, så att det blir lättare att föra samtal. Det är ju svårt att ha en dialog med så många människor samtidigt. (K)

Arbetet i rådet

Arbetet i rådet består enligt informanterna av förmöten, beredningsgrupp och rådsmöten som följs av att minnesanteckningar skickas ut.

Sätta dagordning

Flera representanter från pensionärsföreningarna beskriver hur deras arbete börjar med ett förmöte. Funktionsrättsföreningar uppger att de brukade ha förmöten men att dessa togs bort i anslutning till att HSO bytte ordförande. Föreningarna skulle gärna vilja se förmöten med HSO igen. *Då lades det upp och fördes vidare, nu stannar det någonstans*. Huruvida funktionsrättsföreningarna får inbjudan till pensionärsföreningarnas förmöte är oklart men pensionärsföreningarna anser att alla föreningar är välkomna:

Det är väldigt enkelt. Vi har förmöten, sex eller fem veckor innan, så har vi ett förmöte, där vi kallar alla ordinarie, och kan de inte komma så borde de ta med sin ersättare. Och det är mest SPF och PRO. Alla är inbjudna. Alla som vi har

adresser till i alla fall. Tidigare har det varit väldigt få som har kommit. (B)

På förmötena beslutas vilka frågor som ska lyftas till beredningsgruppen. Beredningsgruppen går igenom de frågor som har kommit in och bestämmer vilka som ska tas upp. Ofta har HSO ingen representant i beredningsgruppen enligt informanterna. Några föreningar skickar sina frågor till beredningsgruppen via e-post. En föreningsrepresentant säger att hans förening aldrig lyft frågor till beredningsgruppen eftersom samhällskunskaperna i hans förening är för låga. En annan tror att hans förening är för liten för att påverka dagordningen:

Jag tror det är svårt att lägga oss i dagordningen på det sättet att det är så många olika föreningar som vill ha fram sina frågor så vår lilla förening... Nej, jag tror inte att vi kan lägga oss i själva dagordningen på det stora mötet. (B)

Några informanter från föreningssidan anser att de är mycket delaktiga i att sätta dagordningen:

Jo. Det är ju vi som sätter dagordningen. (B)

Andra uttrycker att det är kommunen som sätter dagordningen men att de är delaktiga i vilka frågor som ställs:

Sätta KPR:s dagordning? Nej, vi är inte delaktiga på det viset, utan det är ju just när man lämnar ifrån sig de här frågorna eller påståendena. Det mesta ställs ju som en fråga, till exempel om det kommer fram att det är missförhållanden någonstans, då påtalar man ju det. Men dagordningen ställs nog av kommunen. Det är alltid likadant. (B)

Rådet har minst en utbildningsdag per år. Informanterna beskriver det som att den ofta består av ett besök på exempelvis ett boende. Vad utbildningsdagen består av planeras enligt informanterna av beredningsgruppen:

De får alltid vara med och styra det de vill att vi ska göra. Sen kan de ju klaga på maten, så tar vi dit mat så får de prova att äta lite... det har vi också gjort. Vi har gått igenom lagar också så att man vet. (K)

Några påpekar att det behövs bättre kommunikation mellan beredningsgruppen och övriga representanter. Informanterna beskriver att det är beredningsgruppen som har den verkliga makten. De beslutar vilka frågor som är viktiga nog att svara på.

Mötena

Initiativet till att politiker och tjänstemän besöker rådet kommer alltid från beredningsgruppen, förutom vad gäller socialnämnden som har en stående informationspunkt på dagordningen. Enligt informanterna bjuder sekreteraren, efter beredningsgruppens möte, in personer till rådsmötet som hen tror kan svara på föreningarnas frågor. På mötet besvaras frågorna muntligen. Här finns det

också möjlighet att ställa följdfrågor. Enligt informanterna är det aldrig verksamheter och nämnder som ber om att få besöka rådet:

Jag upplevde verkligen att man kom med frågor och funderingar som man undrade över och inte bara kritik... Det är ju ganska okonstruktivt som politiker att bara ta emot kritik för då... det är svårt att göra något vettigt med det annat än att ta till sig det och tänka på det inför ett beslut. Men om man får konstruktiva idéer och tankar och frågor då väcker det helt andra saker och helt andra möjligheter att jobba med dem. (K)

Mötena består enligt informanterna av tre timmars *intensiv information från Östhammars kommuns sida* med en inlagd fikapaus. En informant säger att det inte blir mycket prat föreningarna sinsemellan förutom under fikapausen, *men då pratar man inte om frågorna som man är där för, utan som kaffepaus då alla känner alla*. Fikat nämns som viktigt av kommunen:

Jag upplever att fikat är väldigt viktigt på mötet. Det uppskattas mycket, tror jag. Att det blir bra stämning... att man känner sig välkommen. (K)

Efter mötet skickas minnesanteckningar ut. Ofta finns en bilaga med från den förvaltning som varit på besök i rådet med svar på frågor som var orsaken till besöket.

Informationskanal/rådgivande/beslutande

Alla informanter på föreningssidan beskriver rådet först och främst som en informationskanal. De flesta anser att det är en välfungerande sådan och att de uppskattar att få svar på sina frågor och få kunskap om saker i samhället. En informant berättar att hens föreningsmedlemmar alltid tackar när hen kommer med informationen. Informanterna anser att de som bjuds in, för att svara på frågor, i mycket hög grad närvarar. När vi kontakter föreningar som tidigare representerats i rådet målas en annan bild upp:

Den tiden vi lägger på vår förening i styrelsearbetet, den är så värdefull, att vi kan inte avsätta en tid för att bara sitta där och lyssna. Då kan vi ta del av det skriftligt istället. Det är därför vi inte har varit på sådana möten på ett bra tag nu, vi har helt enkelt rationaliserat bort det för vi tyckte att det inte gav något till slut. (B)

En informant säger att det är en remissinstans men när hen beskriver hur arbetet bedrivs framgår det att det främst är en informationskanal:

Ja, sist då jag var med då hade xxförvaltningen förberett svar på frågor som hade skickats från rådet... och då fick de svar på de frågorna. Sen om det är spontana frågor, så får man ta dem utifrån om det finns personer där som kan svara på dem. Annars får man ta med sig frågorna. (K)

Rådet är inte beslutande, vilket flera informanter uttrycker missnöje över. De menar att det minskar deras inflytande då de inte har en aning om hur frågorna tas vidare och vad som händer med det som lyfts i rådet. Att rådets arbete inte behöver följas upp är en bild som konfirmeras av en informant från kommunen:

Det följer ju inte upp som vi gör med vissa verksamheter. Vi är ju en teknisk nämnd, så då måste vi följa upp den verksamheten. Gäller det xxnämnden så måste vi få information därifrån för att det är ett beslutande organ. Det här är ju ett råd och då är det mer frivilligt vad man berättar. Det är ju inte så, enligt revisorerna, att vi måste bjuda för att berätta om det varje... då får man bjuda in sig själv, men så gör vi inte. Man kan ju lyfta upp mera, vilka frågor som vi har pratat om under året – det kan man göra en sammanfattning på – det skulle man kunna bli bättre på. (K)

Andra ser det som en självklarhet att rådet inte är beslutande:

Sen att man inte kan få de svar man kanske önskar, men sådant är ju livet och politiken. Men det är klart att vissa kanske går in i tron i att det är något beslutande och andra har kanske inte vanan att man får inte som man vill. (B)

Många informanter har inte uppfattat skillnaden mellan rådgivande och beslutande.

En informant på kommunsidan ser rådet som en möjlighet för föreningarna att inleda en kontakt med den som kommer och informerar, för att sedan kunna bjuda in denne till föreningen och inleda samarbete:

Jag förväntar mig att de verkligen ska tala om vad de tycker och tänker och ställa de frågor som de tycker är oklara och få mer information från olika enheter och verksamheter och känna att de också kan bjuda in själva – för oftast är det så att de kan få någon övergripande dragning på möten men sen kan de ju dels vara personfrågor som de då får ta separat men de vet ändå vem de kan vända sig till, och sen kan de ju vara ett område som är jätteviktigt just för PRO eller för en förening i Gimo eller Öregrund eller så... Då kan de ju bjuda in själva till en längre tid, för här är det tre timmar med inslag och hänvisar vi de ofta till att de kan bjuda in själva. Och då har de fått träffa en del personer och fått ett ansikte och kan bjuda in. Så det tror jag är bra. (K)

En informant på politikersidan berättar att rådet används för att bilda arbetsgrupper:

Ibland har det varit så att vi jobbar med vår hemsida och då har det varit viktigt också att de som jobbar med det också frågar vilka som är intresserade i rådet av att vara med, och var väl fyra-fem stycken som var det. Så då var de kopplade till IT-sidan, så de synpunkterna skulle komma in där. Och så kan vi göra ännu mer, tror jag. (K)

Detta var ingenting som bekräftades av föreningsrepresentanterna.

Vad lyfts i rådet

I rådet lyfts enligt några informanter *allmängiltiga frågor*. Många informanter nämner tillgänglighet, P-skivan och placeringen av handikapparkeringar. Hemtjänsten, våldsbejakande extremism, vårdcentraler, tillgängliga trottoarer och offentliga toaletter. Vad som händer om strömmen går eller vid en kris. De stängda baden, att lära barn och unga hålla Sverige rent, data och digitalisering, äldres medicinering, stängning av skolor, hur det fungerar med flyktingfamiljer och ensamkommande. Biståndshandläggare och den tid det tar att få hjälp, äldreboenden, busshållplatser, mat, färdtjänst, källsorteringen på äldreboenden, subventionerade bussresor för pensionärer, försörjning, bostäder, kommunens ekonomi, hur man räknar ut maxtaxan för vård och omsorg, motion, rehabilitering, hur man får frivilligorganisationer att hjälpa till med omsorgsarbetet, ensamhet och räddningstjänsten är också frågor som någon informant berättat om att rådet behandlat.

Informanterna från pensionärsföreningarna och kommunen tycker i hög grad att frågorna som lyfts är relevanta:

Om man går som privatperson så finns det sådant som man tycker är mer eller mindre intressant, men jag tycker nog att det är rätt och riktigt och att det är nog rättvisa prioriteringar. (B)

En informant från kommunen är dock tveksam till om rådet var rätt forum för de frågor som behandlades när hen var där:

De tyckte att det var rätt forum, men jag var lite tveksam. I Pensionärsrådet fanns väl inte så många föreningar representerade från brukarhåll, så jag saknade mycket. (K)

Informanterna från funktionsrättssidan säger att det är alldeles för stor tyngdpunkt på äldrefrågor och även frågor av privat karaktär:

Pensionärerna (skratt) har mycket. De har alla, alla möjliga [...] Jag tycker det är väldigt spretigt ibland. Det kan vara att det var väldigt stökigt och bökit på någon grannes gård och ska det behöva se ut som en soptipp där? sådana frågor kan komma upp. Och då är de så arga, så arga de där pensionärerna (skratt). De är ju gamla politiker så de kan ju föra talan. (B)

En informant från kommunen säger att det är mycket verksamhetsfrågor:

Man vill veta hur färdtjänst funkar, man vill veta mycket praktiskt – om jag söker det här hur funkar det och sånt.

I rådet lyfts enligt informanterna inga personfrågor, ej heller de frågor som gäller de mindre föreningarna. Här nämns till exempel psykisk vård, psykisk hälsa samt hjärt- och lungsjuka:

Ja, vi har ju kommit fram med en del frågor. Nu kan jag inte på rak arm komma på något som vi tycker är viktigt, men som beredningsgruppen tycker är oviktigt och förkastar. (B)

En informant säger sig tro att de frågor som inte lyfts beror på att *det inte finns någon kompetent personal på kommun som kan ta hand om frågan*. Frågor som rör barn- och ungdomar med funktionsnedsättningar lyfts enligt informanterna inte i rådet.

Återkoppling från kommunen och eventuella resultat

Flera informanter säger att de får uttrycka sig under rådets möten men efter det *händer ingenting*:

Det hjälper inte att man säger till en gång. Man måste tjata. Och då kan de ju svara "Det där har vi haft uppe förut", men vad blev resultatet då? (B)

Några informanter önskar att de får reda på vad som händer med deras viktigaste frågor:

De allra viktigaste frågorna skulle man kunna ha något möte om och berätta hur det har gått eller vad de har kommit fram till. Det skulle inte skada. (B)

Informanterna från kommunen pratar mycket om hur viktigt det är med återkoppling och beskriver en verklighet där de tror att återkopplingen fungerar bra, men de beskriver också att det inte är tillräckligt tydligt:

Jag tycker ändå att det de säger har man tagit till sig, om man säger så. Det tycker jag ändå att våra chefer gör. Sen kanske de inte är tillräckligt tydliga när det gäller vad man kan göra nu och vad man kan göra sen och vad man kanske inte kan göra. (K)

Minnesanteckningarna tycker informanterna olika om. Vissa tycker att de är fullt tillräckliga medan en del vill ha dem mer detaljerade. De tycker att den information som finns är ofullständig. Några tycker att det behöver vara protokoll för att de ska kunna använda det som sägs i rådet och följa upp resultatet. De informanter som är politiker och tjänstemän beskriver att minnesanteckningar gör det enklare för mötesdeltagare att få återkoppling:

Vi justerar anteckningar så att de kan ta med dem och gå till sin förening och berätta om vad de har varit med om. Bilagor får de med. Det blir lättare för dem att förmedla tillbaka än att skriva ner. (K)

Ett problem som lyfts från föreningar som inte sitter med i rådet är att de inte får tillgång till minnesanteckningar om de inte har en vald representant. En informant lyfter problemet med återkoppling i kommunen i stort och vilka konsekvenser det ger:

Man skulle ju vilja att de lyssnade mera. Man skulle ju vilja att de hörsammade mera och kunde förstå hur, för det är ju någonting som vi tycker också att man skjuter ifrån sig. Det är inte mitt behov men sedan till syvende och sist så kostar ju vi otroligt mycket på grund av att man inte hörsammar oss. [...] Man skulle vilja att de lyssnar på en även om de säger "det här är inte mitt bord". [...] Man skulle vilja bli mera hörd helt enkelt och lättare få kontakt. Men som det är nu, vi har skickat sms, vi har ringt, vi har ringt, vi har ringt, vi har pratat in på telefonsvarare, skickat mejl, men de bara struntar i att svara. [...] Det är svårt att hitta vem man ska söka för det första. Och när man väl hittar den och liksom, upptäcker att "ja men nu har jag rätt kontakt att prata med, den som vet något" och så får man inget svar. Det är frustrerande. (B)

Kommunstyrelsen informeras enligt en informant om rådets arbete via en stående informationspunkt.

De flesta informanterna har svårt att svara på vad rådet har påverkat i kommunen. Några kommer att tänka på handikapparkeringar och offentliga toaletter och en nämner ett övergångsställe. Några informanter tycker att det går trögt och att ingenting händer, för att *det är pengar som styr, hela tiden (B)*. En informant säger att rådet inte påverkar faktiska saker utan är mer ett förebyggande arbete:

När de sitter i kommunen, om det inte är någon som är äldre och visar hur man gör och ställer frågor. Jag tror inte att det blir så aktuellt som det blir när vi är med. Det har jag märkt i mitt långa liv, att om man inte är med så faller man bort. (B)

Samma åsikt delas av informanter på kommunsidan. De ser rådet som ett sätt att få med sig åsikter och erfarenheter i sitt arbete, inte något som påverkar deras verksamhet:

Oj, vad svårt! Det är ju svårt eftersom jag påverkar beslut i min verksamhet, så det är jättesvårt att säga hur det påverkar vår verksamhet. Det påverkar mig i mina politiska beslut och det påverkar mig i hur de synpunkter och erfarenheter som jag får med mig kommer upp i nämnden och de förs in precis som det förs in synpunkter från andra medborgares eller fackliga förbundsrepresentanter. Så vi har egentligen ingen agenda för exakt hur den kommer in mer än att synpunkterna förs fram och att man bär med sig dem. (K)

Representation

Här skriver vi vad informanterna har sagt om representation, såsom vilka som representeras och maktbalansen i rådet.

Representation i rådet

Pensionärer

Enligt informanterna är alla representanter i rådet mellan 65 och 85 år. Informanterna från funktionrättsorganisationerna uttrycker att pensionärerna är i stor majoritet och de har svårt att skilja på SPF och PRO. Rådet består till två tredjedelar av representanter från pensionärsföreningar, både i själva rådet och i beredningsgruppen.

Små föreningar

Funktionsrättsrörelsen består av flera mindre föreningar som är samlade i paraplyorganisationen HSO. Enligt en informant uppmuntrar HSO sina medlemsföreningar att själva engagera sig i rådets arbete. *Det är den som har skon som vet var den klämmer.* Flera av HSO:s medlemsföreningar uttrycker dock en önskan om stöd från HSO:s sida, speciellt då HSO:s representant saknas i beredningsutskottet. En informant från kommunen säger att funktionsrättsrörelsen i Östhammars kommun består av för få aktiva medlemmar:

Ja, det är några och de är aktiva för alla. Om det skulle bli starkare här så skulle de kunna föra frågorna på ett annat sätt. (K)

En informant säger att hens förening är så liten, att de inte har tid att lägga på rådet. Den här föreningen säger sig ha prioriterat bort rådet på grund av att de endast får information:

Vi är så få i vår styrelse, för det är ju någon i styrelsen som har haft det här uppdraget, vi kan inte lägga den tiden på det. Vi måste ha den tiden till annat värdefullt arbete istället. [...] Kommande årsmöte kommer vi att bli ännu mer reducerad så det är frågan om vi över huvud taget kan få igenom att ha en styrelse på så få medlemmar så att det... Jag tror inte att vi kommer att kunna göra det alltså. Jag vet inte, för det här med styrelsearbete är ju ingen som vill hålla på med. Vi upplever det så att alla vill ha saker och ting. Alla vill ha tillgång till men det är ingen som vill ta jobbet. (B)

Några informanter beskriver det som att de *halkat in* i rådet och medger att det är något de *inte bemästrar riktigt*, men gick med eftersom ingen annan i föreningen ville ställa upp:

Det handlar nog mest om att de (andra i föreningen) inte vill ta något ansvar för någonting. (B)

Både föreningsrepresentanter och informanter från kommunen uttrycker att de saknar representanter, framförallt från HSO och RSMH (Riksförbundet för social

och mental hälsa). Det är många som är valda och inte kommer, och flera föreningar som borde ha representanter men som inte ens står med bland de som får kallelser. Några informanter från både föreningshåll och kommunen tror att föreningarna behöver tänka annorlunda när de väljer representant:

Det är ju de som väljer sina ledamöter. Det styr ju, inte vi. Och det kan ju vara svårt ibland för då kan de ju känna att de valt dem som inte kommer och så är det ju. Det kan ju vi också önska och skicka tillbaka att ta gärna någon som har möjlighet att komma. Inte att man blir sjuk, för det är något helt annat. Men om man kanske inte har rätta intresset kvar och ändå är vald men inte kommer – då företräder man ju inte dem. Det där kan vara lite svårt, tycker jag. (K)

Barn och ungdomar med funktionsnedsättning

I rådets reglemente står att barn och ungdomar med funktionsnedsättningar är en av de tre grupper som ska få ökat inflytande via rådet. När vi pratar med informanterna framgår att ingen vet vem som representerar barn och unga:

Ingen aning. Nu när du säger det så tänker jag, att egentligen är det väldigt konstigt. För att ungdomarna måste också ha någon förening som ser deras saker eller att de får sina frågor behandlade. Men det har aldrig varit så. (B)

Några föreslår att det är RSMH eller FUB (För utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna) som representerar barn och unga. FUB har inte varit på något möte på flera år enligt minnesanteckningarna och RSMH:s representanter anser inte att de representerar barn och ungdomar då medelåldern i deras förening är hög. Några informanter från kommunen säger att barn och unga samt deras föräldrar är välkomna i föreningarna. Informanterna från föreningarna säger att det inte är deras ansvar att se till att barn och unga representeras:

Det är ju inte vi som säger ifrån att vi tycker att det ska vara ungdomar med, det gör vi ju inte. Inte för att vi har någonting emot det utan det är för att vi helt enkelt inte... De måste själva se till att bli delaktiga i det här. Och samtidigt förstå då att man inte är beslutande utan rådgivande. Annars kanske det blir väldigt kaotiskt. (skrattar) (B)

Tydligt är att vi inte har lyckats prata med någon som anser att hen representerar barn och unga med funktionsnedsättningar. Några tycker inte att representanter för barn och unga har i rådet att göra eftersom det är ett pensionsråd. En informant tror att ålderskillnaden gör att unga inte medverkar:

Det är svårt att få dem att gå ut och sitta med oss som är äldre. De är inte vana att sitta med äldre personer. (B)

De informanter som är från kommunen säger att om det har funnits föreningar för barn och unga med funktionsnedsättningar som har lytt under reglementet så skulle de *naturligtvis* ha varit med. En tar för givet att de finns i de föreningar som är representerade, en säger att de träffar dessa grupper på andra sätt:

De har aldrig nominerat någon. Men vi träffar dem... Vi träffar föräldrar som är beroende av LSS-boenden och deras barn och vi träffar dem som är på aktiviteter. Vi träffar dem både på stan och i deras aktiviteter nere vid skolan och på lite olika ställen. Och på Vuxenskolan och alla möjliga ställen. Men inte i något sådant här forum. (K)

De säger även att barn och unga med funktionsnedsättningar inte är deras verksamhetsområde:

Vi jobbar inte med dem. Jag vet inte riktigt hur du tänker. Jag jobbar aldrig med barn. Jag jobbar med föräldrarna. (K)

När informanterna på slutet av intervjun ombeds komma med förbättringsförslag, pratade några om ungdomar:

Titta på om det finns något intresse för ungdomar som har funktionshinder. Om de är intresserade av att vara med i rådet. Alltså det ska ju vara öppet. Det är ju ingen pensionärssammanslutning. Det kan man ju tro nu på möten. (B)

Politiker och tjänstemän i rådet

En politiker är med i rådet i egenskap av ordförande och en tjänsteman är sekreterare. De övriga politiker och tjänstemän som besöker rådet är inbjudna att svara på rådets ställda frågor:

Den gången som jag deltog så var det för att de bjöd in mig. De ville veta mer om xx som är en del av mitt jobb. (K)

Några informanter ser ett problem med att det varit samma ordförande i rådet i mer än tio år. De undrar om man inte blir hemmablind när man sitter så länge. Å andra sidan uttrycker de flesta att ordföranden är bra och säger sig inte kunna se någon annan på den posten. En informant tycker att ordföranden har lite för mycket egna åsikter och säger att hen inte alltid håller med. När det händer säger informanten att hen är tyst.

En informant pratar om vikten av att ställa frågor så att politiker och tjänstemän inte tror att föreningarna har blivit nedtystade med information:

Då kommer de och berättar om vad de har kommit fram till. Men jag tycker det är viktigt att våga ställa frågor för att de tror att "jamen nu har vi tystat ner dem, de vågar inte säga någonting". (B)

Några informanter pratar om att politiker och tjänstemän gärna vill framhålla att *allt är jättebra* och att de vill *skyla över, skylla på någon annan* eller *undanhålla information*.

En informant uttrycker att det är viktigt att det finns minst en politiker som är delaktig i rådet och i den politiska agendan. Denna politiker är att betrakta som en representant för rådet.

Makt

Pensionärsföreningarnas dominans

Samtliga informanter från föreningarna beskriver pensionärerna som mycket dominanta. Både i antal och på grund av att de kan hävda sig bättre eftersom många av dem är före detta politiker. Många har även en bakgrund inom ett värdyrke. Detta tror de själva är bakgrunder som underlättar för dem att vara representanter eftersom de har en större förståelse:

Vi har väl lite andra grejer vi som är i pensionärsorganisationerna. De flesta av oss har väl föreningsvana och sådana här saker. (B)

Representanter från funktionrättssidan beskriver en liknande upplevelse:

De hade det mesta, de var så starka så, de är ju också väldigt många i sina föreningar. De kom långt med sina frågor, det tycker jag. [...] Alltså pensionärsföreningarna var ju väldigt dominanta. Jag tycker att det kan man väl säga att de var i alla fall för att... Det var nog i så fall från HSO sidan som var lite undanskuffade för vi var lite för små helt enkelt och störst, störst går först. (B)

Några informanter anser att det läggs stor vikt på äldrefrågor under utbildningsdagarna. De flesta tycker dock att utbildningsdagarna är givande:

Nu sist var vi i Bolandsgården. Det var också äldreboende. Det är väldigt intressant. Det är inte det det handlar om, men det blir liksom övervägande äldre, PRO och den biten. (B)

En informant från kommunen har hört ryktesvägen att de traditionella funktionsrättsföreningarna inte känner sig sedda i rådet. Det är representanter från både psykiatri och med andra funktionsnedsättningar som säger sig vara åsidosatta. Dominansen av pensionärerna mildras något när man går laget runt under mötets gång:

Ändå tycker jag väl att det var ganska så jämt i alla fall. Man gick ju laget runt och frågade så det, ja, ja, det får jag nog säga att det var nog ganska jämt. (B)

Detta är en åsikt som delas av kommunens representant:

Ibland kan vi till och med ha så att vi har någon fråga som vi vill att de ska resonera om och då kanske de har suttit två och två, sen går vi laget runt och då är det lättare för dem om de är två än om bara en ska säga sitt. Men jag springer väldigt mycket med mikrofonen kan jag säga. Så det hoppas jag verkligen att de får säga det som de tycker. (K)

Några informanter uttrycker att de inte är prioriterade på samma sätt som pensionärsföreningarna är. De står i klar minoritet vilket påverkar deras möjlighet till inflytande:

Även om vår förening var väldigt liten, lågprioriterad. De flesta frågorna kom upp från pensionärsföreningarna. Helt klart, de hördes och syntes mest och de var flest ifrån de föreningarna också så att de kom ju till tals och var mest på hugget. Vi var ju inte mer än två stycken som skulle representera vår lilla förening. Så vi är ju små jämfört med de andra. (B)

Vem lyfter frågor i rådet

Frågorna som tas upp i rådet lyfts till största delen från föreningarna via förmöten och beredningsgrupp. Flertalet frågor som lyfts kommer enligt informanterna från pensionärsorganisationerna. Denna bild stämmer överens med det som står i minnesanteckningarna. Några informanter säger att det nästan enbart är samma människor som lyfter frågor. Många informanter från föreningarna säger att de aldrig lyfter frågor. En del föreningar som försökt lyfta frågor upplever att frågorna inte kommer upp på dagordningen:

Ibland så kan man tycka, men varför har de inte tagit upp det här, det var ju en viktig fråga för oss. (B)

Socialnämnden har en stående punkt på dagordningen eftersom det i stort sett alltid kommer in frågor som behöver besvaras av socialnämnden. Enligt informanterna från kommunen lyfts några frågor i rådet från kommunens sida, detta är frågor som rör till exempel övergripande budget och har som syfte att ge föreningarna förståelse för vad de kan förvänta sig. De flesta av informanterna från kommunen säger att de aldrig lyft någon fråga i rådet utan att de uppfattat det som att de enbart är där för att besvara frågor:

Det är ju ingen envägskommunikation – de är ju de som styr dagordningarna och få med det som vi har tagit in för att förmedla det. Så det är väldigt lite som är med som vi vill. Utan det är mer när vi känner att det är viktigt för att de ska förstå också helheten i alla andra frågor. (K)

Samarbete

Informanterna från SPF och PRO beskriver hur deras föreningar samarbetar med varandra, både inom sin riksorganisation och med den andra föreningen. Detta samarbete beskrivs som välfungerande och *fruktbart*. Några informanter från funktionsrättsföreningarna berättar att de samarbetar med de andra lokalföreningarna i samma distrikt och distriktsföreningen men de samarbetar inte med andra funktionsrättsföreningar. En informant uttrycker en önskan om att samarbeta med en specifik förening. En säger att de inte hinner samarbeta. Alla informanter säger sig tro att frågor får större genomslag om de drivs av flera föreningar tillsammans.

Representation

Hur man representerar

I rådet sitter människor som utöver att de representerar sina föreningar också lever med funktionsnedsättningar, som i sig skulle kunna innebära att människorna möter hinder i samband med arbetet i rådet. Dessa funktionsnedsättningar behöver man ta hänsyn till i rådets arbete:

Javisst. De är ju de som gick med rullator och synskadade och hörselskadade som sitter med där – som själva är drabbade – så det är inte bara någon representant från deras förening utan de är själva drabbade, så de säger sina saker. (B)

Informanterna tycker själva att de främst är där för att representera sina föreningar och de beskriver hur de samlar in åsikter i styrelsen och på medlemsmöten. Informanterna från pensionärsföreningarna tycker att de utöver sin förening dessutom representerar sin ort i betydligt högre grad än de från funktionsrättsrörelsen:

Vi driver samma. Men sen är det lokala... alltså vad som händer lokalt. Det är Österbybruk, och sådant... och Hargshamn till exempel. Det är ju lite speciellt. Det är så få människor som bor i Hargshamn. Fast de är oerhört aktiva. Ja, så att det blir ju variation. Vi lyssnar ju till varann. Det är ju därför man träffas i det där rådet och samordnar frågeställning. (B)

Informanterna från kommunen känner tillit till att föreningarnas representanter inte sitter i rådet i egenskap av sig själva utan att de framför en grupps åsikter.

Kommunikation till och från de representerade föreningarnas medlemmar

Hur representanterna i rådet förmedlar informationen från rådet till föreningens medlemmar skiljer sig åt. Några har en punkt på dagordningen och informerar muntligt på styrelsemöten eller medlemsmöten. Några ser till att minnesanteckningarna finns tillgängliga i föreningens lokaler eller lägger en länk till dem på nätet. Några skriver i medlemstidningen. En informant säger att medlemmarna i föreningen enbart får reda på arbetet i rådet genom det de ser i samhället:

Det som kom upp i rådet, det som medlemmarna upptäcker, det är ju det att jaha, det har blivit en handikapparkering här, den är flyttad därifrån och dit, det där var ju mycket bättre. Det, annars så får de ju inte veta så mycket, de får ju inte någon, vi delger ju inte dem, så det vet de ju inte utan det är det här rent praktiska som kan hända som medlemmarna får del av. (B)

Informanterna från kommunen förväntar sig att kontakten mellan representanterna sinsemellan samt mellan representanterna och den egna föreningen är god:

Jag tycker att de är jätteduktiga för de träffar ju sina föreningar och så har vi ju gett dem i uppdrag att de pratar med sina föreningar först innan de kommer till

rådet och det gör de. Först tar de reda på vad som är viktigt i föreningen just den gången och sen så vill ju vi också veta vad de tycker i det, inte kanske de som sitter där, utan vad man tycker i deras förening. Så det är ju jätteviktigt! (K)

Representanterna beskriver att det är svårt att få reda på föreningsmedlemmarnas åsikter. Några informanter säger att de aldrig får något att ta upp i rådet från sina medlemmar:

Det är samma sak med min egen förening, om man frågar "Har ni några frågor som ni vill att jag ska ta upp?" Det blir aldrig något svar. Jag får aldrig några frågor. (B)

Några uttrycker att de inte får med sig något direkt att ta upp till rådet, utan att de indirekt lyssnar av vad som sägs under föreningens gemensamma aktiviteter. *Alla pratar ju om xx.* I de sammanhang de lyssnar av får det inte vara för många människor närvarande, för då är det ingen som vågar prata. En informant får under intervjun en idé hen säger sig vilja testa:

Jag har kommit på en grej som jag ska göra nu, nästa lunch som vi har. Jag ska ta anteckningsblock och penna, och lägga på varje bord, där de får skriva upp frågor som de vill att jag ska ta upp i KPR och se om det händer något. (B)

Vissa informanter beskriver det som att intresset för rådet är litet i föreningen.

Vad förväntas av en representant i rådet

Representationen i rådet är föreningarnas ansvar enligt informanterna. Kommunen tar inte kontakt med nya föreningar eller med gamla som inte har närvarat på länge:

Sedan när fyraårsperioden var slut så fick man en påminnelse att nu måste ni välja ny men efter den här senaste fyraårsperioden så har vi inte fått någonting sådant där så jag vet inte hur mycket de jobbar i dagens läge. Och vi har inte orkat ta upp det, som sagt, i vår styrelse för vi är för få. Vi är väldigt dåligt uppdaterade. (B)

Enligt informanterna har HSO:s beredningsutskottsrepresentant fallit bort. Försvinner en representant kontaktas inte de föreningar som denne företräder, utan detta får föreningarna lösa själva. Enligt en informant från kommunen är det föreningarnas ansvar att välja en ny utskottsrepresentant:

Det är upp till de som sitter i den här beredningen. För där har man själv valt personer. PRO har en, SPF har en och HSO har en. (K)

Att inflytandet för de drabbade föreningarna minskar ser kommunen inte som sin uppgift att lösa:

Nej, men det kan ha varit så, till exempel när de går till sina föreningar, så kommer inte HSO tillbaka med någonting för att den personen inte har varit aktiv. Då blir det ändå så att SPF och PRO och de här frågorna som finns med, de andra finns ju inte. Men är de med, då är det ingen som prioriteras. (K)

En informant tycker att det är otydligt hur mycket man förväntas att göra som rådsdeltagare utöver de möten man deltar i:

Man hinner väl inte egentligen. Det är väl frågan om det också. Hur mycket man ska engagera sig utanför. (B)

Några informanter berättar att delaktigheten beror på vem som är representant. Har man en eldsjäl som driver igenom saker så har man mer makt. En informant från kommunen önskar att RSMH-representanten kunde föra vidare informationen från rådet till den arbetsgrupp för psykiatri som enligt informanten finns i kommunen.

Förutsättningar för inflytande

Organisation

Östhammar som kommun

Östhammar beskrivs av informanterna som en kommun med flera mindre tätorter där *alla känner alla*. Kommunen som helhet beskrivs däremot som så stor att det finns en tröghet i organisationen. Det är inte alltid lätt att veta vem man ska fråga. Några informanter använder sig av "Östhammar direkt" (kommunens kundtjänst för frågor och synpunkter) för att ställa sina frågor, andra ställer frågorna till den lokala politikern och denne hjälper då till oavsett om frågan ställs på ICA eller om frågeställaren ringt hem till politikern:

Jag kan ju gå in på ICA och bli kvar där. [...] Det blir ju lite så när man jobbar lokalt, man känner många och man pratar med många. (K)

Relationen mellan politiker och deltagarna i rådet präglas enligt informanterna av detta arbetssätt. Några har bjudit hem sig till en politiker, några lämnar omtänksamma gåvor och får ibland gåvor tillbaka:

De här små gesterna gör ju jättemycket, men vi försöker se alla, att alla är viktiga i det här rådet. De kan ringa om de vill. De ringer rätt så mycket, även hem. Det tycker jag är rätt okej. (K)

Kommunens storlek beskrivs vara ett problem när det gäller att få aktiva till föreningar och driva frågor. Alla föreningar finns inte och får inte möjlighet att representera i rådet och de som finns är inte lika drivande som i större kommuner:

Ja, det är ju det och alla är snälla och alla känner alla. Man fastnar kanske i det här omhändertagandet som man ändå ger varandra när man då kan. (K)

En tjänsteperson beskriver hur hen vill ha mer av föreningarna eftersom hen upplevt andra kommuner där de påverkat mer:

Kanske att det gjorde oss lite mer medvetna och tog upp olika frågor och så... Sen vet jag inte vilket inflytande de har haft. Jag tycker att de här organisationerna ska vara som en liten böld i rumpan på kommunen. Jag tycker att de ska jobba intressepolitiskt och här ute är de inte riktigt där kan jag säga. (K)

Att *alla känner alla* tas av några informanter upp som ett problem med denna revision. Kommentarer som *de vet att det är jag* var vanliga.

I kommunens organisation finns det enligt informanterna många "småchefer" och många av dessa jobbar kort tid i kommunen. Informanterna tror att detta beror på att Östhammars kommun ligger nära mer attraktiva orter karriärmässigt och att Östhammars kommun får agera språngbräda. Om saker händer i kommunen beskrivs bero på vem som sitter på respektive post. En informant beskrev hur ett förslag hen gav för 25 år sedan plötsligt uppfylldes i samband med ett chefsbyte. Några informanter berättar om eldsjälar, som verkligen fått saker att hända och några beskriver i samband med det lokala lösningar, som fungerar så länge eldsjälarna finns kvar.

Ett problem vi mötte under kontakten med möjliga informanter bland politiker och tjänstemän var att de inte tycker att Kommunala pensionärsrådet och Rådet för funktionsnedsatta ligger på deras bord. De har blivit inbjudna för att svara på rådets frågor men det är ingenting som rör deras arbete:

Jag är fel person att intervjua, jag jobbar med övergripande frågor. (K)

Informanterna från Östhammars kommun kan inte svara på om det finns övergripande planer för kommunens arbete med funktionsrättsfrågor. De kan inte heller Östhammars värdegrund i sin helhet:

Det kan jag inte svara på just nu. Vi har massor av planer. Men vi har likabehandlingsplaner och så. Det törs jag inte svara på. Det låter ju lite illa det. Så känner jag det, att det är dags att jag tar reda på det. (K)

En informant säger sig känna till planen men säger att den behöver uppdateras:

Ja, det är ju den här... Förut har vi haft den här guiden som vi har varit inne och tittat på, den finns ju fortfarande på nätet. Men jag tycker att den ska uppdateras. Sen är det ju tekniska som har ansvaret för direktfrågorna. Men vi hade ju ett politiskt program tidigare. (K)

En informant säger att delaktigheten blir lidande på grund av att Östhammar är en liten kommun och uttrycker att det behövs mer stöd till de som vill ta upp saker. Hen vill att funktionsrättsrörelsen ska bli en kraft att räkna med:

Folk är väldigt snälla och tillmötesgående. Jag tror inte att folk törs så mycket. Och i små kommuner ser det helt annat ut än i Uppsala, där det finns människor som kan driva frågor, som är engagerade. De är också dåliga ibland men då finns det någon annan som också är engagerad och driver på. Det är skillnad på storstad och mindre ort. De tar för sig på ett helt annat sätt i Uppsala. (K)

En informant från kommunen pratar om behovet att samarbeta mer inom kommunen för att få kommunens budget att gå ihop:

Att man kanske tänker mer på sin egen enhet. Istället för att se att vi är tillsammans, det här gör vi tillsammans, ja men då alltså det är ju svårt. Det är inte så enkelt därför att alla sitter där med sina budgetar och ska ha allting att gå ihop och ja men då kan inte jag göra det istället för att se, nu gör vi det här för den här personen eller för de här människorna. Det gör vi liksom... och glömma bort det där. Det viktigaste är ju att kommunens budget ska gå ihop när året är slut, det är inte vilka enheter det är som har. Där fattas det en hel del. (K)

Ingen av informanterna säger sig ha blivit sämre bemötta av samhället på grund av sina funktionsnedsättningar. Det finns däremot en uttryckt rädsla för det.

Inflytande utanför rådet

Hur informanternas föreningar lyfter sina frågor utanför rådet varierar kraftigt. Några föreningar påverkar verksamheter direkt, några genom skrivelser. Några driver lokala frågor genom de utvecklingsgrupper som finns för deras ort. Några anser att de inte är politiskt aktiva alls, andra har föreningsmedlemmar som sitter i kommunfullmäktige eller vänner som är politiker. Några informanter berättar om ett välfungerande samarbete direkt med politiker, där politikerna är med på deras möten och hjälper dem med saker.

Vi har ett väldigt bra samarbete med xx som även kommer hit till föreningen och är med oss och så. Och har vi problem så kan vi gå till hen. Men hen kan inte själv bestämma då. (B)

De flesta politiker ställer enligt informanterna upp på samtal men vad som händer efter det skiftar:

Det är för att det är en liten ort. Man känner de flesta och de har ställt upp när man bjuder in dem. [...] vi har bjudit in politiker i omgångar. Alla lovar att de ska göra, men ingenting blir gjort. [...] Mycket prat och lite verkstad. (B)

Några informanter säger att HSO har direktmöten med kommunchefen och att dessa fungerar jättebra eftersom de hittar konstruktiva lösningar. Några informanter pratar om arbetsgruppen för psykiatri där RSMH är representanter

från brukarhåll. En informant säger att det vore bra med fler föreningsrepresentanter men att föreningarna hen önskar ha representanter från inte finns i Östhammars kommun. Denna informant, från kommunen, säger att det är till arbetsgruppen för psykiatri hen skulle vända sig om hen ville ha hjälp av föreningar. En informant från kommunen nämner möten för inflytande på verksamhetsnivå och flera informanter pratar om inflytande på individnivå. Några informanter påpekar att "Östhammar direkt" ger fantastisk service. En informant säger att det är problematiskt att man inte alltid kommer fram. En informant från kommunen säger att det som kommer in via "Östhammar direkt" förs vidare till den det berör. Informanterna som är politiker, säger att de alltid är öppna för både enskilda medborgares och föreningars synpunkter. Detta inflytandearbete är dock inte systematiskt. En informant från kommunen pratar om vikten av att kunna påverka även om man inte är medlem i en förening.

En informant från kommunen berättar om "synpunktshantering för enskilda", en sida för synpunktsregistrering på Östhammars kommuns hemsida, där alla har möjlighet att framföra sina åsikter. *Dessa synpunkter tas det stor hänsyn till när man jobbar politiskt, enligt informanten, som fortsätter med att säga:*

Om allting alltid togs emot och återkopplades och om det gjorde skillnad då behöver man egentligen inte ha något intresseråd och intresseorganisationer. (K)

Några informanter berättar om att Östhammars kommun för ett tag sedan hade en tillgänglighetsexpert:

När det gäller funktionsfrågorna där så hade vi en period där alla fick gå en annorlunda promenad, inom alla förvaltningar. Och jobba med det, alla politiker. Sen hade vi ju hen avlönad, på 30% eller så under en ganska lång period – så länge hen var kvar. Sen har hen ju slutat, sen fanns det ingen ny – så det var också en del som de påverkade för att vara delaktiga i allt det här med nybyggnationer. Ja, men det kan vi absolut bli bättre på. (K)

En informant från kommunen berättar att kommunen och samhället i stort förlitar sig mycket på brukarenkäter och om svårigheterna med att värdera dessa. Hen ser enkäter som *en urvattnad sammanhållen bild* som inte säger mycket alls. Informanten skulle vilja att enkäterna kompletterades med ett antal, slumpvis utvalda djupintervjuer.

En informant från kommunen pratar om svårigheten med att få in alla perspektiv:

Det är jättesvårt, tycker jag, till exempel om vi ska titta på en verksamhet – ska vi då titta utifrån de fem personerna som har ringt in och klagat på den verksamheten och säga att det här är inte bra, vi skulle vilja att ni gör så här istället, eller ska vi titta på forskning som säger att om ni gör så här så blir det väldigt bra för den här gruppen eller ska vi titta på personalen som utifrån sin erfarenhet säger om vi gör så här så blir det bra eller ska vi titta på cheferna som har en helt annan bild? Det är jättesvårt. Jag önskar att det fanns något jätteenkelt där man bara kunde lyfta luren och i andra änden sitter någon som kan tala om för mig

vad de som brukar vår hemtjänst tycker. Men det finns ju inget sådant svar någon annanstans. (K)

En kommuninformant träffar föreningar genom att sitta ordförande hos dem:

Då känner jag att jag träffar dem på ett naturligt sätt. Hela tiden. Jag tror att de vågar ringa till mig om det är någonting. (K)

En informant pratar om kommunens dialogturné som en väg till inflytande.

Tillgänglighet och delaktighet

Tillgänglighet

Rådet sammanträder klockan 13–16 i kommunhuset. Det är en tid och plats som passar de flesta informanter bra. Någon uttrycker att morgontider inte är bra för pensionärer. Några tycker att om de ska ta sig till Östhammar från andra orter behövs det fler pendlarparkeringar på de andra orterna. En uttrycker att det är bra att det alltid är samma lokal. Någon tycker att det är bra att utbildningsdagarna ibland förläggs på andra orter. En påpekar att det är bekvämt för kommunen att det alltid är i Östhammar, där de flesta kommunanställda jobbar.

Rummet för mötena beskrivs av informanterna som stort, försett med hörselslinga som oftast fungerar, och man kan ta sig dit med hiss. Möjligtvis är det långt att gå för de som är gångsvaga. Mikrofonen används av de flesta som talar. Det finns möjlighet att få mötesanteckningarna i större storlek och till viss del på finska.

En informant uttrycker ett önskemål om att få både frågorna som ställts och informationen skriftligt innan mötet. Detta skulle enligt informanten öka tillgängligheten för informantens förening då de behöver mer kunskap för att kunna ställa följdfrågor.

Informanterna från kommunen lyfter att rådets arbete är tydligt eftersom mötena är regelbundna, följer samma struktur och att det är en kontinuitet genom att samma personer deltar. Några informanter från föreningarna tycker däremot att det är för långt mellan rådets möten och att de hinner glömma bort frågorna.

Enligt informanterna är det många som är invalda i rådet som aldrig kommer på möten. Andra kommer på mötena men sitter tysta. Detta tas upp under flertalet intervjuer. Framförallt är det representanter från funktionsrättsföreningarna som är tysta. Enligt informanterna från kommunen och pensionärsföreningarna får de prata men de gör det inte:

Jag har en känsla av att idag, säger de ingenting. De sitter helt tysta. Jag har inte upplevt att de kommer med några frågor överhuvudtaget [...] Och varför de är med, det vet jag inte. Om de väljs då för att ingen annan vill. (B)

Tillgänglighet nämns som flera föreningars viktigaste fråga.

Två råd

Ett ämne som återkommande kom upp var om tillgängligheten kunde öka genom att dela upp rådet i två, ett för pensionärer och ett för de med funktionsnedsättningar. Frågan lades till i frågeguiden och några informanter trodde inte att kommunen var tillräckligt stor för att ha möjlighet att dela upp rådet eller att kommunen inte skulle vilja det. Andra uttryckte att det är bra för föreningarna att få lyssna på varandra och att de antagligen är starkare tillsammans. Några på funktionsrättssidan såg en fördel med en uppdelning:

Ja det är en tanke, varför inte? Det kanske skulle vara bättre, för pensionärsföreningarna är väldigt dominanta i det här rådet, så det kanske inte skulle vara så tokigt faktiskt. (B)

En informant påstår att det tidigare var två råd:

Tidigare var det två råd. Det var mycket bättre. PRO är så mycket större och starkare. Funktionshinderrörelsen har cirka 50 medlemmar per förening och många av dem är äldre och har funktionsnedsättningar. (B)

En informant berättar om hur det fungerade förut:

Jo, vi gjorde så för flera år sedan att på mötena att vi satt på varsitt håll, och satt, och sen gick man tillbaka och pratade om vad man kommit fram till. Då var de ju tvungna att komma med något. (B)

Några informanter tror att uppdelningen skulle göra att fler från funktionsrättsföreningarna vågar uttrycka sig:

Det vore bra om man kunde ha varsitt råd. Bevakning och samarbete skulle öka för att man skulle våga säga det man tycker. (B)

Delaktighet

Några informanter säger att kommunen kan bli bättre på att lyssna. De som är förtroendevalda i kommunen vill gärna tro att saker är bättre än vad de är, enligt informanterna. En informant säger att kommunen blivit sämre på att lyssna:

Hen vill ju framhålla att allt är jättebra, och så säger vi att... det är inte det. (B)

Informanterna från kommunen pratar också om vikten av att lyssna. Några informanter från funktionsrättsrörelsen uttrycker att det är viktigt att våga ta plats och ställa frågor för att få vara delaktig.

Vikten av delaktighet från de med egen erfarenhet beskrivs mycket tydligt från en informant från kommunen genom att berätta vilken kostnad det blir när kommunen inte lyckats:

Det ska inte vara så, som när vi byggde kulturhuset så visade det sig att informationstavlorna satt i vägen för vår ramp upp så det gjorde att man antingen inte kunde använda rampen eller inte använda informationstavlorna. Det är ett sånt där typexempel på när man inte har tänkt till och hade man frågat någon brukarorganisation så tror jag att de hade kunnat svara på det ganska tidigt för de hade sett det på ett annat sätt. Vi har våra fullmäktigemöten på kulturhuset och förra gången så hjälpte jag en synskadad in på mötet och då passade jag på att fråga hen, vi har ju nämligen lagt sådana här taktila gångar, och lagt ganska mycket tid och energi på att de ska vara rätt men hen tyckte de var jättesvåra att följa. Och då känner jag, de är ju anpassade, ska vara anpassade och så funkar de inte. Massa tid och pengar och så funkar det inte. (K)

En informant tror att delaktigheten ökar när man, som liten grupp, kommer till en större eftersom det där kan finnas fler som vill engagera sig i den lilla gruppens frågor. En informant från kommunsidan säger att delaktigheten skulle öka om föreningsrepresentanterna tordes mer, var lite mer drivande och om fler föreningar representerades:

Jag tycker att det är viktigt att många frågor kommer fram. Att de kan drivas vidare och att ha kontakt med politiker och tjänstemän också för den delen. Politikerna är ändå de som styr allting i vårt samhälle och att folk vågade ställa lite mer krav och vilja vara med och utforma och tro att man faktiskt kan påverka. Det skulle vara roligt att ha ett sådant arbetssätt i rådet. (K)

En informant säger att den information som rådet ger är en förutsättning för delaktighet i samhället, att man blir utanför samhället när man inte vet någonting.

En informant beskriver hur de ett tag var väldigt många på rådets möten och en annan att det är bättre idag när det inte blir politisk debatt:

Vi har varit för många. Men det måste ju bli så, om alla föreningar... Vi har varit ännu fler, för då hade vi representanter från de olika nämnder som satt med, från fritidsnämnden från barn och utbildning, från kulturnämnden bla, bla, bla. Sen plötsligt var de borta, och det vet vi inte hur de gick till. (B)

Att känna sig trygg och våga uttala sig

Några informanter uttrycker en önskan om hur man ska vara som representant och att fler i rådet ska våga prata. De informanterna säger själva att de har ett stort intresse för att påverka och att de inte är rädda för att sticka ut hakan:

Jag tycker att man ska ha ett brinnande intresse. För att kunna... Just nu är det så att man sitter av sin stol, och hur många är det som höjer sin röst? (B)

Några informanter säger att om inte de pratade skulle det vara dödstyst och det finns en vilja från deras sida att fler ska yttra sig. Samtidigt uttrycker informanterna att de som inte yttrar sig får skylla sig själva även om flera informanter tror att tystnaden beror på att de tysta inte vågar yttra sig. En

informant tror att tystnaden beror på att de, som inte säger något, har fått den information de vill ha.

Pensionärerna, jo, vi pratar nog. Men det är... Alla får ju prata. Det är ju inte frågan... Det är aldrig någon som tystas ner eller, så att det... Jag menar det är som livet är självt alltså. Säger du ingenting så då... Förstår du? Det är sorgligt men sant. (B)

En informant säger sig tro att representanterna från funktionrättsföreningarnas tystnad inte beror på att de inte bryr sig utan på att de inte är friska. En informant säger att det är viktigt att representanterna som kommer till rådet kan kommunicera med de övriga i rådet. Flera informanter säger sig tro att tystnaden hos föreningsrepresentanterna beror på att de inte vågar uttala sig. En informant från kommunen delar denna åsikt. En annan informant från kommunen säger:

Men om de inte skulle tycka att det är bra, så hoppas jag att de säger det – för ett så öppet klimat har vi. (K)

Med fler representanter som pratar tror några informanter att de kan sätta större press på kommunen eftersom det då kommer in fler åsikter. Några informanter säger sig tro att det skulle vara lättare att uttala sig om det var en mindre grupp. Några tror att det skulle underlätta om HSO hade en representant som funktionsrättsföreningarnas representanter kunde luta sig mot.

Flera informanter uttrycker en rädsla för att deras identitet ska avslöjas i denna brukarrevision. Vi ombuds ta bort information som uttalas och flera gånger pekar informanterna på mikrofonen istället för att svara. Några avböjer intervjuer.

Kunskap, kompetens och kommunikation

Kunskap om rådets arbete

Genom intervjuerna framkommer det att kunskapen om föreningsarbete, vad det innebär att vara representant och hur arbetet i rådet går till varierar kraftigt mellan deltagarna i rådet. Några informanter har varit föreningsmännskor under större delen av sina liv och har en mångårig erfarenhet av styrelse- och påverkansarbete. Andra informanter har detta som sitt första uppdrag och ser inte sig själva som representanter utan har tagit på sig uppdraget för att någon behövde ha det. En uttrycker det som att *man blivit lite varmare i kläderna så för varje år*. En annan informant uttrycker en önskan om mer information om rådet och dess arbete till föreningar och nya representanter:

Ja, och just att föreningen de kan ju inte riktigt veta att man kan ha frågor om socialtjänsten eller vård. Sådana... men när man aldrig har varit aktiv i samhället då vet man inte. Men sen kommer jag tillbaks med de svaren som jag har fått därifrån. [...] Då är de jättetacksamma. (B)

En informant tror att föreningens medlemmar har för stora kognitiva svårigheter för att ta till sig samhällsinformation. Det krävs att informationen tolkas och förmedlas av en person med liknande erfarenheter. Hen säger sig tro att om det fanns bättre information så fanns det också en större möjlighet att bli intresserad av rådets arbete:

Jag tror att de som sitter via PRO, de har ju erfarenhet. De har alltid haft någon annan som har suttit före, så de kan ju informera sina nya (representanter/medlemmar), men hur ska vi göra? (B)

Inte heller kommunens representanter visste om att rådet fanns och vad det hade för funktion innan de blev inbjudna första gången:

Jag visste inte ens att vi hade ett sånt här råd. Så jag blev glatt överraskad över att vi hade det och att det fungerade så pass bra. (K)

Huruvida en förening har inflytande i kommunen beror till stor del på om kommunen känner till föreningen, enligt en informant från kommunen. Föreningen behöver själv ta första steget:

Alla får vara med, men föreningar som jag inte känner till och som inte har tagit kontakt med oss någon gång, det är ju jättesvårt att veta. Men tar en förening kontakt med mig så träffar jag dem självklart. (K)

Informanterna från kommunen har ingen kunskap om vilka grupper i samhället som inte är organiserade i föreningar och därmed inte finns representerade i rådet.

Vi har inga invandrarpersoner tänkte jag säga. Nä, det har vi inga. Lite finskt har vi. Jag vet inte ens om det är med i någon organisation. De måste ju börja där, att de kommer med i föreningen. (K)

Några informanter från funktionsrättsföreningar vet inte hur de ska göra för att ställa frågor i rådet. De vet inte heller vem som representerar dem i beredningsgruppen. En informant ser inte sig själv som representant utan nämner en helt annan person i föreningen, som inte är vald till rådet. Flertalet informanter vet inte om rådet har minnesanteckningar eller protokoll och förstår inte skillnaden:

Men besluten står ju. (kollar ner i papperna). De står ju faktiskt här. (B)

Några informanter beskriver att deras föreningsmedlemmar är okunniga om att de kan lyfta frågor till dem, som de som representanter i sin tur lyfter vidare.

Kunskap om brukarinflytande

En informant från kommunen säger att brukarinflytande innebär:

Både att man har möjlighet att säga vad man tycker och tänker och att man har möjlighet att påverka sin egen situation och att någon lyssnar när man har synpunkter på något som inte fungerar men också på idéer på vad som skulle kunna fungera bättre. Brukarinflytande, tycker jag, också är att inte enskilda personer har möjlighet att påverka det stora hela utan också att det görs en bedömning utifrån olika människors behov och inte utifrån någon norm vad någon tror. Brukarinflytande för mig är också till exempel forskning som säger att den här typen av vård är generellt bra för den här typen av personer. När man utgår från brukarens bästa. Det är ju svårt att ha brukarinflytande som dement. [...] Så då kanske någon annan göra bedömningen om hur dens inflytande ska vara och då tror jag att professionen kan ha det inflytandet. Men då måste man utgå från brukarens bästa och inte från organisationens bästa. (K)

Informanterna från kommunen pratar mest om inflytande på individnivå när de pratar om inflytande.

Tillit

Informanterna från kommunen säger sig ha stor tillit till föreningsrepresentanternas kompetens och förmåga att företräda sin förenings medlemmar. Informanterna från föreningarnas förtroende för politiker och tjänstemän är däremot splittrat. Några informanter väljer att inte svara på frågan om tillit. Några säger att de har förtroende för vissa. Några säger att förtroendet ökat sedan de gick med i rådet, andra att det minskat. En säger att förtroendet minskar eftersom politikerna idag förväntas följa partiets linje och inte är fria att följa sin egen ståndpunkt. En informant säger att förtroendet minskar när man känner att man inte blir lyssnad på:

Nej men alltså vi känner oss lite nonchalerade helt enkelt i föreningen. Inför valet, då lyssnade alla, [...] sedan glömde man bort allt ihop efter valet. Nej, så att det, nej det är lite tveksamt just nu måste jag säga. (B)

En informant säger att tjänstemän ofta lyssnar men att det fastnar där, att det inte går vidare. Hen tror att detta beror på att det är andra frågor som anses viktigare.

En informant säger att hen inte har något förtroende för HSO.

Kommunikation

Kommunikationen kring mötena uttrycks fungera väl. Kallelser och minnesanteckningar skickas med e-post om inte annat är önskat av deltagarna. Mötesdagarna bestäms i god tid. En informant önskar få ta del av frågorna som ställts till kommunen och det skriftliga svaret före mötet för att kunna ställa frågor och få mer tid till diskussion under mötet. Informanterna säger sig uppleva att kommunikationen under mötena är respektfull:

Om man säger vettiga saker, så lyssnar de till det. Jag har aldrig under alla möten jag har varit med på upplevt att någon enda har blivit bemött på ett nedlåtande eller säger "det där var så dumt", eller "det där kommer aldrig och hända..." det finns inget sådant. Alla blir behandlade med respekt vill jag säga. (B)

När informanterna berättar framkommer det att de är dåligt informerade om rådets arbetssätt. Informanterna vet till exempel inte vilka som är representerade i rådet och vilka representanterna är. Detta gör enligt informanterna att de inte kan kalla varandra till möten.

Meningsfullt

Informanterna från kommunen uttrycker att de lär sig mycket av sina besök i rådet:

Jag har lärt mig mycket på de gångerna som jag har varit där. Framför allt om till exempel tillgänglighetsfrågor. Det är en väldigt enkel sak att, att faktiskt ha ett stort, och där man faktiskt behöver ett stort brukarinflytande, eftersom tillgänglighet är något generellt men det är också individuellt. Så det utgår ju väldigt mycket ifrån att tillgänglighet är olika för olika individer och där är det jätteviktigt, tycker jag, att ha en bra dialog och då är ett sånt här forum en jättebra grej att ha dialog med. (K)

En informant berättar att information från rådet kan leda till utveckling i föreningen:

Men vissa saker har vi fört vidare hit och det har utvecklats vidare, så det är inte helt stopp. Det är det inte. (B)

En informant från föreningssidan påtalar att för att det ska kännas meningsfullt behöver kommunen bli bättre på att återkoppla vad som händer med rådets arbete. Denna åsikt delas även av kommunsidan:

Jag vill helst ha återkoppling på en gång. Men jag tror också att det ger en meningsfullhet till att sitta i ett råd, oavsett vilket forum man är i. Jag tror att många sitter där med tanken att man gör skillnad och att man påverkar. Även om man till slut inte är den som driver alla frågor, men ändå känner att man i alla fall kan föra upp frågor från mina medlemmar och att jag får svar på de som jag kan lämna tillbaka. Men om det där svaret aldrig kommer, då blir det ju meningslöst. Jag kan tänka mig själv... Det är ju ingen mening med att sitta där då för då blir det ju bara information från ett håll... typ att kommun levererar inte ens svar på frågor, utan kommunen levererar bara informationspaket. Det blir inte heller bra. (K)

En informant från kommunsidan säger att rådet är mycket viktigt och att hen försvarat det från nedläggning:

Det viktiga för mig är att vi håller kvar de här grupperna i vårt samhälle, att vi har den med oss i tid i alla frågor. [...] Det har säkert funnits de under åren som har sagt "Ska vi verkligen ha det här?" Men då har jag nog sagt att det ska vi ha. Jag tycker att det är jätteviktigt! (K)

Några informanter spekulerar i meningsfullheten för de föreningar som inte kommer och vilken kunskap dessa föreningar har om rådets arbete:

"Det är inte viktigt för oss" sitter man säkert och tänker. "Så varför ska jag sitta där." (B)

Bra, dåligt och förbättringsförslag enligt informanterna

I slutet av intervjuerna ställdes frågan om vad som är bra och dåligt med rådet samt eventuella förbättringsförslag och informanternas drömscenario om hur inflytandet skulle kunna se ut i kommunen.

Bra med rådet

Enligt föreningsrepresentanter:

- Man får den information som man har begärt.
- De kallar dit personer som kan svara på frågor.
- Mötena ligger på en bra tid.
- Utbildningsdagarna.
- Alla får komma till tals.
- Man får kunskap om hur samhället fungerar.
- Rådet lyssnar på föreningarnas synpunkter.
- Sekreteraren och sekreterarens funktioner (kallelser, minnesanteckningar).
- Gemenskap genom gemensamma frågor.

Enligt kommunens representanter:

- Man har möjlighet att påverka och till att ha inflytande.
- Den kompetens som brukarna besitter.
- Regelbundenhet.
- Man får kunskap om funktionsnedsättningar.
- Det är lagom många för att kunna diskutera.

Dåligt med rådet

Enligt föreningsrepresentanter:

- Låg närvaro.
- Det svaga intresset från föreningarna.
- För liten och otydlig återkoppling.
- Det är inte ett beslutande råd.
- Rådets arbete leder ingenstans.
- Rådet lyssnar inte.
- Tiden räcker inte till för diskussioner.
- Man får bara ta del av information.

Enligt kommunens representanter:

- Det är långt att gå till hissen.
- Hörslingen fungerar inte alltid.

Förbättringsförslag

Enligt föreningsrepresentanter:

- Få fler som vågar prata, fler åsikter och mer liv.
- Mer frågor om fysiska och psykiska funktionsnedsättningar.
- Önskan om stöd från HSO.
- Dela upp rådet i två.
- Fler möten. Tre per termin och en utbildningsdag.
- Få tillgång till frågorna och svaren via skriftlig information före mötet.
- Mer utbildning om rådets arbete till föreningar och nya representanter.
- Hörsamma vad alla föreningar har att framföra.
- Mindre redovisning, mer dialog och diskussion.
- Färre personfrågor. ”Man kan inte ta upp precis varenda bagatell.”
- Bättre kommunikation mellan beredningsgruppen och alla andra föreningar.
- Att ha färre personer på mötena.
- Att någon från kommunen skulle komma till föreningens möten, lyssna på deras tankar och idéer och vara en länk mellan föreningen och kommunen.
- Få med ungdomar i rådet.

Enligt kommunens representanter:

- Mer information till allmänheten om rådet från både kommunen och föreningarna.
- Mer samarbete mellan Östhammar kommun, föreningarna och Region Uppsala.
- Se över om det finns grupper som inte är representerade.
- ”Att folk vågar ställa mer krav.”
- De som vill ta upp saker får det stöd de behöver för att kunna göra det.
- Ta tillvara på kunskapen hos föreningarna och föra ut den.

Diskussion

Syfte med rådet

Enligt reglementet för Östhammars kommunala pensionärsråd och råd för funktionsnedsatta⁷ är syftet med rådet att:

- Förstärka inflytande i alla frågor som gäller pensionärer, barn och ungdom samt vuxna med funktionsnedsättning.
- Vara remissorgan i frågor som väsentligen rör pensionärerna och funktionsnedsatta.
- Vara ett forum för opinionsbildning och kunskapsspridning.

Vi ska nu sätta in syftet enligt reglementet i ett sammanhang där vi diskuterar resultatet av intervjuerna utifrån syftet med reglementet, lagstiftning och vedertagna metoder för brukarinflytande och brukarmedverkan.

Vad är brukarinflytande

Medverkan genom inflytande och delaktighet skall erbjudas brukare och deras anhöriga som står inför att få insatser inom vård och omsorg i kommuner, regioner eller de samhällsinstanser som har i uppgift att förebygga ohälsa och stödja dem som drabbas av psykisk sjukdom och psykiska/fysiska funktionsnedsättningar.⁸

Brukarinflytande kan delas in i tre nivåer:

På individnivå handlar det om hur den enskilde patienten, brukaren eller hans anhöriga får möjlighet att vara delaktiga i mötet med vården eller omsorgen. Det ska finnas möjlighet att pröva olika insatser och utvärdera vilken man tycker passar bäst, tid till att träffa de som ska hjälpa till med insatsen, samt att vara med och utforma sin stödinsats på ett sätt som gör att den passar just ens egna preferenser eller värderingar.

På verksamhetsnivå handlar brukarinflytande om att vård och omsorg lyssnar på och tar intryck av vad olika målgrupper upplever ger kvalitet i verksamheterna. Hur de boende på just det här hemmet vill att det ska fungera för att det ska bli bra, vad brukare tycker om en viss insats från kommunen. Inflytande på verksamhetsnivå handlar också om hur kommunikationskanalerna fungerar och om man lyssnar på brukarnas egna beskrivningar av sina behov innan man inrättar en ny verksamhet i kommunen.

⁷ Östhammars kommun, *Reglemente för kommunala pensionärsrådet & rådet för funktionsnedsatta*".

⁸ Socialstyrelsen (2011), *Metoder för brukarinflytande och brukarmedverkan inom socialtjänst och psykiatri : En kartläggning av forskning och praktik*.

Brukarinflytande på systemnivå handlar om hur patienternas, brukarnas och de anhörigas företrädare, genom till exempel föreningsrepresentanter, bereds möjlighet att framföra sina samlade erfarenheter i dialog med beslutsfattare samt får medverka i analysen av olika faktaunderlag för att skapa bättre förståelse för brukarnas behov och vårdens och omsorgens resultat.

Brukarinflytande i rådet

KPR/KRF är enligt reglementet ett sätt för Östhammars kommun att ge brukarna inflytande på framförallt kommunövergripande nivå. Rådet ska, som vi tolkar reglementet, också till viss del i större frågor av utredningskarraktär ge möjlighet till inflytande på verksamhetsnivå.

Samordning av inflytande

Under intervjuerna framkommer att det utöver rådet finns brukarinflytande i andra former i Östhammar. Dessa hänger dock inte ihop och den ene verkar inte riktigt ha koll på vad den andre gör. HSO har till exempel direktmöten med kommunchefen men HSO representeras inte i rådet utan väljer att låta det uppdraget gå till medlemsföreningarna. Det verkar också finnas en arbetsgrupp för psykiatrifrågor som inte heller har någon direkt koppling till rådet. På de flesta orter i kommunen finns det också utvecklingsgrupper. Dessa kopplas i viss mån ihop med rådet genom att pensionärsföreningarna ser sig representera sin ort utöver sin förening och via politikern, som är ordförande i rådet, men det är ingenting som är uttalat eller systematiskt. Vi ser genom analysen av intervjuerna ett behov av samordning vad gäller brukarinflytandeinsatser. Frågan som Östhammars kommun behöver ställa sig är om det är KPR/KRF som ska ha den samordnande rollen då det är KPR/KRF som på pappret har bredast spektra av tillgänglighets-perspektiv, eller om den ska ligga någon annanstans och i så fall var.

På vilken inflytandenivå befinner sig rådet

Under intervjuerna med politiker och tjänstemän samt under rekryteringen av informanter i den sektorn framkommer det brister i kunskap vad gäller vilken nivå rådet verkar på. Alla informanter från kommunens sida pratar under intervjuerna om brukarinflytande på individnivå. En av informanterna säger att rådet inte behandlar individuella ärenden men ändå rör sig samtalen betydligt mer runt inflytande på individnivå än inflytande på kommunövergripande nivå. Genom intervjuerna, samt genom läsning av minnesanteckningarna, kan man förstå att en stor del av de ärenden som behandlas av rådet befinner sig på verksamhetsnivå. Hit hör frågor som vilket rengöringsmedel det städas med. Östhammars kommun behöver se över vilken nivå rådet ska ligga på och hur brukarinflytande i övrigt ser ut på verksamhets- och systemnivå. Brukarinflytande behövs på samtliga nivåer i kommunen och behöver samordnas.

Informationskanal

Enligt informanterna från både kommunen och föreningarna är rådet framförallt en informationskanal. Brukarna får svar på de frågor de ställer. Rådet är därmed att betrakta som en levande, återkommande synpunktshantering. Hur bra denna synpunktshantering fungerar beror på hur värtaliga de som representerar föreningarna är. Synpunktshantering är dock inte att betrakta som en aktiv form av inflytande. Vi rekommenderar att Östhammars kommun börjar använda rådet på en högre inflytandenivå där föreningarna involveras mer aktivt.

Hur rådet används

Det är rådsdeltagarna själva som till stor del sätter agendan för rådets möten. Vad som är anmärkningsvärt är att kommunen inte använder rådets expertis på det sätt det antagligen är tänkt. Här är det, på pappret, samlat representanter för flera olika brukargrupper samt från de flesta orter i kommunen. Rådet ligger under kommunstyrelsen och står därmed till hela kommunens förfogande. Deltagarna är arvoderade och får fortlöpande utbildningar. Ändå används inte rådets kompetens som remissinstans och i arbetsgrupper. En informant från kommunen beskriver till och med att kommunen misslyckats med att göra saker fysiskt tillgängliga på grund av att användarna inte involverats från början. Kommunstyrelsen behöver fråga sig i vilket syfte de har rådet. Är det för att lugna medborgarna med den information medborgarna efterfrågar eller är det ett sätt att göra kommunen bättre för alla invånare genom att aktivt involvera de som är bäst på att hitta de saker som hindrar dem från att delta fullt ut i samhället? Målet med rådet borde vara att kommunen får mer kunskap om målgruppens behov och erfarenheter och således ökar sin serviceanpassning. Det blir mer effektivt att utgå från de faktiska behoven och inte de behov man antar finns. Rådets samlade kompetens borde betraktas som en stor tillgång i kommunen som kommer alla till del, en instans dit man vänder sig för att få hjälp och där arbetsgrupper formas för vidare arbete.

Från föreningsinformanternas sida uttrycks det tacksamhet över att få vara med och över att få information. Detta visar tydligt att föreningarna inte har kunskap om vad brukarinflytande kan innebära utan är tacksamma för att de får delta.

Rädsla för att bli fråntagen det man har

Några informanter uttrycker en viss rädsla för att de ska bli fråntagna rådet eller att de får information med syfte att de inte ska opponera sig. Detta påvisar att Östhammars kommun behöver ställa sig frågan om och i så fall i vilken grad brukarinflytandet i rådet är kooperat⁹. Detta blir också relevant när man lyssnar på informanten från kommunen som säger att syftet med rådet är att få rådsdeltagarna att känna sig viktiga.

⁹ Eriksson, E. *Sanktionerat motstånd: Brukarinflytande som fenomen och praktik* (2015).

Olika syften

Informanterna från kommunen respektive föreningarna uttrycker olika syften med rådets arbete. För informanterna från föreningarna är syftet att få information och delaktighet. Detta gäller också för informanterna från kommunen. Men att få ett ansikte på någon i föreningen för att kunna ta kontakt igen anges också som ett syfte för dem. Frågan till Östhammars kommun är vad syftet är med detta. Vad vill kommunen ska ske, och på vilket sätt gagnar det kommunen att plocka in brukarnas kompetens först när brukarna själva har upptäckt att något inte fungerar istället för att arbeta förebyggande och ta in kompetensen redan i planeringsstadiet? Att arbeta förebyggande är i linje med hur en informant från kommunen beskriver att kommunen borde arbeta för att undvika onödiga kostnader.

Informanterna från kommunen berättar att de lär sig mycket genom att träffa brukarna. Om syftet med rådet är att ge kommunens politiker och tjänstemän utbildning undrar vi varför inte denna kompetens kommer fler än de två till tre tjänstemän och politiker som besöker rådet till del? Kanske kan man i så fall vända på flödet och låta en förening i taget föreläsa för fler från kommunen. Informanterna från kommunen pratar också om vikten av att se brukarna i rådet och att fikat är viktigt. Det verkar rimligt att man tar en paus under ett tre timmar långt möte och därför känns det konstigt att informanterna från kommunen lägger så stor vikt vid trevlighetsaspekten.

Syftet i reglementet är bra och Östhammars kommun borde sträva efter att följa det i högre grad.

Representation

I Östhammars kommunala pensionärsråd och råd för funktionsnedsatta ska enligt reglementet¹⁰ tre brukargrupper representeras - pensionärer, barn och ungdomar med funktionsnedsättning och vuxna med funktionsnedsättning. Trots detta har en grupp, pensionärer, två tredjedelar av platserna i rådet. Den sista tredjedelen av platserna innehas av vuxna med funktionsnedsättning. Barn och unga med funktionsnedsättning är på pappret representerade av FUB men de har endast närvarat på ett fåtal spridda möten genom åren. För att få en plats i rådet ska man, enligt reglementet, vara en riksorganisation för funktionsnedsatta eller pensionärer som genom sin lokalförening bedriver organiserad verksamhet inom kommunen. I FN:s konvention om rättigheter för människor med funktionsnedsättning står det i artikel 4:3 att man i utformning och genomförande av lagstiftning ska "samråda med och aktivt involvera personer med funktionsnedsättning, däribland barn med funktionsnedsättning, genom de organisationer som företräder dem."¹¹ I FN:s konvention står det inget om att organisationer som företräder barnen behöver

¹⁰ Östhammars kommun, *Reglemente för kommunala pensionärsrådet & rådet för funktionsnedsatta.*

¹¹ Socialdepartementet (2008). *Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen.*

vara aktiva på orten eller en riksorganisation. Barnen behöver däremot få sina röster hörda då aktiv involvering enligt konventionen är nödvändigt för att träffa rätt i såväl problem- som behovsanalys samt för att kvalitetssäkra insatser.

Maktfördelning

Enligt informanterna från kommunen och pensionärsföreningarna har SPF och PRO ungefär en tredjedel av platserna var, men denna uppdelning ser inte funktionsrättsföreningarna. De ser alla representanter från pensionärsföreningarna som en enda grupp – pensionärer. Pensionärsgruppen tycker själva att de representerar sin ort utöver pensionärerna. Detta är dock ingen representation på formella grunder. Funktionsrättsrörelsen har heller inte förstått det som att pensionärerna utöver pensionärsgruppen representerar olika orter. De ser enbart pensionärernas stora majoritet och eftersom pensionärsorganisationerna samarbetar kring de frågor de driver via förmöten så kan vi förstå detta. Pensionärernas stora dominans ger dem mycket större uttrymme för att ta upp och få igenom frågor.

Även i beredningsgruppen har pensionärerna majoritet och kan därmed i praktiken bestämma vilka frågor som ska komma upp på dagordningen. Det är beredningsgruppen som av informanterna beskrivs sitta på den verkliga makten i rådet, och när funktionsrättsrörelsens representant inte kommer till beredningsgruppen och barn och unga med funktionsnedsättning inte har någon representant förstärks pensionärernas makt. Östhammars kommun behöver ta ställning till hur makten ska fördelas i framtiden så att alla tre brukargrupper får komma till tals.

Några informanter upplever en stor del av rådets deltagare som tysta. Under intervjuerna får vi en känsla av att de tysta inte upplever sig som tysta, utan att de upplever det som att det inte finns utrymme för dem att höras. En informant från en funktionsrättsförening säger att ”störst går först”, något som är tvärt emot hur brukarinflytande ska vara – en maktutjämning åt gård. I ett råd som finns för att förstärka inflytandet för grupper som har behov av anpassningar för att kunna delta fullt ut i samhället ska det inte kännas som att minoriteter inte kan lyfta ärenden för den grupp de representerar.

Östhammars kommun bör hitta ett sätt att jämna ut makten i rådet så att även en liten förening känner att de har möjlighet att få inflytande. Det behöver också bli tydligt vem man representerar i rådet. Om pensionärerna representerar sin ort behöver det finnas mandat för det. Vi anser att Östhammars kommun behöver hitta ett sätt där man kan representera en del av befolkningen i kommunen utan att vara medlem i en riksorganisation för att barn och unga med funktionsnedsättning ska kunna representeras. Detta skulle till exempel kunna lösas genom att föräldrarna till de som går i särskolan får en plats i rådet. Maktomfördelningen bör inte ske genom att pensionärernas inflytande minskar utan genom att man stärker de med funktionsnedsättning och då framförallt genom att hitta ett sätt för barn och unga att få inflytande.

Informanterna från kommunen säger att de inte tar något ansvar för att aktivt söka upp de representerade grupper som är frånvarande i rådet, eller de grupper som inte är representerade, för att ta reda på vad som gör att de inte deltar, och vilket stöd de behöver för att kunna delta i rådets arbete.^{12,13} Informanterna från kommunen uttrycker att alla är representerade och säger att det är brukarnas ansvar att organisera sig och hitta representanter. Frågan är om alla brukare i Östhammars kommun känner till att det är så det fungerar. Vems ansvar är det när en grupp inte är representerad? I slutändan går den frågan tillbaka till syftet med rådet. Om rådet finns till för att alla människor i Östhammars kommun ska få rätt stöd så behöver fler grupper och framförallt barn och unga med funktionsnedsättning representeras.

Förutsättningar för inflytande

Att informanter från föreningarna upplever att politiker och tjänstemän gärna vill framhålla att allt är jättebra, undanhåller information eller skyller på någon annan är oroande. När vi genomförde revisionen mötte vi samma typ av attityder från flera politiker och tjänstemän. Rådet fungerar bra enligt de flesta från kommunen vi intervjuat eller pratat med på telefon men som tackade nej till att bli intervjuade. Ansvaret för inflytande sägs av flera som tackade nej till att bli intervjuade ligga på någon annans bord.

Vägen till delaktighet kan beskrivas som en trappa där trappstegen enligt Regionförbundets rapport¹⁴ beskrivs som:

0. Ingen brukarinvolvering
1. Information
2. Konsultation
3. Samverkan
4. Brukarinvolvering i hela processer
5. Delegerad makt

Stegen bygger på varandra, vilket betyder att ett trappsteg måste vara nått för att nästa ska kunna tas. Östhammars kommunala pensionärsråd och råd för funktionsnedsatta står enligt informanterna på trappsteg ett, information. Nedan diskuteras vad som behövs för att kunna ta steg uppåt på inflytandetrappan.

Nästa steg på inflytandetrappan

Flera informanter säger att de uppskattar att de får information via rådet. De lär sig saker om hur samhället fungerar och vilka insatser som finns. För andra räcker dock inte enbart information till för att de ska vilja lägga sin tid på rådet utan de vill högre upp på inflytandetrappan. Vi tror att Östhammars kommun kan ge informationen på andra sätt i framtiden och till exempel ta tillvara det som

¹² Riksdagen (2001:453) *Socialtjänstlag*

¹³ Riksdagen (2017:725) *Kommunallag*

¹⁴ Bromark, "Det är kanske inte mig du ska prata med" (2013).

föreslagits av informanterna. Därmed skulle mötestid på rådet frigöras för mer aktiv involvering av brukarrepresentanterna. Genom att i god tid före mötet ge föreningarna tillgång till de frågor som kommer att diskuteras och kommunens handlingar kring detta på ett sätt som är tillgängligt för brukarna, hinner deltagarna sätta sig in i ämnet. Rådets tid är för dyrbar för att enbart användas till att ge information. Om deltagandet för föreningarna ska vara meningsfullt bör tiden utnyttjas till inflytande på en högre nivå. Rådets syfte är tydligt uttryckt i reglementet men revisionen visar på att reglementet tyvärr inte följs. Vi är övertygade om att rådet nu är redo att börja ta sig uppåt på inflytandetrappan. Den vilja att förbättra brukarinflytandet som informanterna från kommunen uttryckte under intervjuerna kommer att underlätta detta förbättringsarbete.

Kunskap hos rådsdeltagarna

Rådet har utbildningsdagar. I informanternas beskrivningar ser vi ett mönster i att det man kallar utbildningsdagar mer är av studiebesökskaraktär. Studiebesöken är mycket uppskattade av deltagarna. Informanterna ligger dock på väldigt olika kunskapsnivå vad gäller kunskaper om samhället och hur man arbetar som representant, och de på en lägre kunskapsnivå skulle behöva utbildningsdagar mer än studiebesök. Kan man ha en halvdag av studiebesökskaraktär och en av utbildningskaraktär per år?

Kanske kan man stärka de representanter som behöver det genom utbildningar i hur samhället fungerar, vad brukarinflytande innebär och vad det innebär att vara representant. Denna typ av utbildning finns, till exempel i form av studiecirkelmaterialet "Med starkare röst"¹⁵.

Kunskaperna om hur rådet fungerar och hur man gör för att till exempel få upp saker på dagordningen bör öka. Genom att ge föreningarna mer kunskap om rådet, vad det innebär att vara representant och hur man kan påverka olika samhällsdelar har de större möjlighet att bidra i rådet.

Meningsfullt

En förutsättning för att vilja och därmed kunna vara med i rådet är att arbetet känns meningsfullt, och att man känner att den tid man lägger ner gör att det blir bättre för den målgrupp man representerar. En informant nämner visserligen att hen ser arbetet som förebyggande mot försämringar. Brukare har i allmänhet svårt för att delta i aktiviteter som inte leder till konkreta förändringar. De flesta informanterna på föreningssidan säger att återkopplingen är för dålig. De vet inte vad som händer med det de har fört fram eller vilka beslut som tas eller inte tas och på vilka grunder. Flera säger att de därmed antar att ingenting har hänt. Att få uttrycka vilka behov de man representerar har, men att det sedan inte upplevs att någon hänsyn tas till det, gör att det inte upplevs meningsfullt att fortsätta uttrycka behov. Informanterna vill veta vad som händer med rådets arbete. Några föreslår en uppföljning av de frågor som tas upp och möjlighet att återkomma med

¹⁵ NSPH (2009), Med starkare röst, Del 1.

följdfrågor. Andra vill ha protokoll för att det som rådet önskar ska tas på större allvar av kommunen. Båda förslagen pekar på att den återkopplingen som sker inte är tillräcklig. När de föreningar som inte är med märker att rådet har reellt inflytande ökar sannolikheten att de vill delta.

Tydlighet

Informanterna har beskrivit att det är svårt att veta vem man ska fråga gällande olika samhällsfrågor, att det är svårt att komma fram och att det inte är någon som riktigt tar ansvar. De beskriver att saker fastnar i organisationen. En informant från kommunen uppger att hen tror detta beror på kommunens storlek och att det finns en tröghet i organisationen. Östhammars kommun är visserligen spridd på flera tätorter men det ska ändå vara tydligt vem som ska kontaktas i olika frågor. Framförallt är det viktigt att se sitt eget ansvar i frågor där alla bär ansvar.

Informanterna har uppgett att många saker avhandlas informellt på ICA. Politiker och rådsdeltagare bjuder också hem varandra på en kaffestund eller ger presenter. Att mötas och ge gåvor för att visa sin uppskattning är i sig ett sätt att finna gemenskap, och gemenskap är något som många människor i samhället saknar. Men är det så en kommun ska styras? Ska det ge mer inflytande att känna rätt person? Hur påverkar detta inflytande för grupper med funktionsnedsättningar där man ofta har färre sociala kontakter? Hur mycket påverkas en representant för en förening av en vänskapsrelation med den som hen ska kunna stå i opposition mot?¹⁶ I en kommun där ”alla känner alla” är detta viktiga frågor att ställa så att inte nyinflyttade och människor med färre sociala kontakter hamnar ännu längre från samhället. Tydlighet i organisationen kommer på sikt göra att Östhammars kommun blir mer inkluderande.

Otrygghet

En sak värd att notera i samband med att ”alla känner alla” är de svårigheter vi hade med att hitta informanter och att flera informanter inte ville svara på frågor eller bad oss ta bort information. Även att många rådsdeltagare sitter tysta är värt att nämna här. Vi fick intrycket av att tystnaden dels kan bero på otrygghet, dels på rädsla att förlora det inflytande man har och dels på att rådet inte leder till tillräckliga förändringar. Vi upplevde det som att människor tackade nej till intervjuer på grund av att de inte vågade uttrycka sig, till exempel genom att de kunde säga sin åsikt på telefon men inte ställa upp på en intervju som spelades in. Likaså fick vi intrycket av informanterna som intervjuvades, bland annat genom att peka på mikronen, höll tillbaka. Det är djupt oroande om dessa personer inte vågar uttrycka sin åsikt.

¹⁶ Eriksson, E. *Sanktionerat motstånd: Brukarinflytande som fenomen och praktik* (2015).

Kunskap i kommunen

En förutsättning för att brukarinflytandet ska öka är att alla politiker och tjänstemän förstår vad brukarinflytande är och att det är en del av deras uppdrag. Att kunskapen kring detta är låg visade Regionförbundet¹⁷ i en rapport för sex år sedan. En informant sa till och med att hen inte jobbade med barn och unga med funktionsnedsättning i sitt jobb, utan att hen jobbade med vuxna. Insikten att dessa vuxna kunde vara till exempel föräldrar växte fram under samtalet men var ingenting som det tänktes på som en självklarhet, vilket det enligt FN är.¹⁸ Samtliga informanter från kommunen säger sig inte veta om det finns en övergripande plan för arbetet med funktionsrättsfrågor. En person nämner dock en gammal plan som borde uppdateras. Efter ett besök på Östhammars kommuns hemsida hittar vi ”Det goda livet som äldre i Östhammars kommun”¹⁹ och ”Handlingsplan utifrån inventering och analys kring personer med psykisk funktionsnedsättning i Östhammars kommun”²⁰ samt ett trettiotal planer mot diskriminering och kränkande behandling för skolor och barnomsorg. Att det finns planer mot diskriminering i barnomsorg och skola är positivt. Det är också positivt att det finns en övergripande plan för hur samhället behöver utvecklas för att passa äldre. I ”Det goda livet som äldre”²¹ nämns pensionärsrådet under rubriken delaktighet och inflytande. Där nämns också, i likhet med i resultatdelen i denna rapport, vikten av att kunna framföra synpunkter på flera olika sätt, att information behöver finnas i olika former så att den är tillgänglig, samt att kommunen ska skapa dialog med medborgarna. En liknande plan behövs även för människor som lever med funktionsnedsättningar då frånvaron av planer kan förstärka upplevelsen av att vara marginaliserade i rådet. Att politiker och tjänstemän vi intervjuat inte nämnde äldreplanen kan visa på kunskapsbrist.

Östhammars kommun behöver sprida information om att rådet finns samt hur och när man ska använda sig av det inom sin organisation. Det behövs också, som tidigare nämnts, större kunskap om olika nivåer av inflytande samt vad syftet med brukarinflytandet inom kommunen är.

I intervjuerna framkommer det information som tyder på att politiker och tjänstemän skulle tjäna på att få ökad kunskap om olika typer av funktionsnedsättningar för att inte klumpa ihop grupper och förutsätta att brukarrepresentanter kan saker som de inte har förutsättningar att kunna. I funktionsrättsrörelsen fungerar alla olika och det är just därför funktionsrättsråd är viktiga.

Kommunen kan ha i åtanke att se över hur de lyssnar då de intervjuade politikerna anser att de lyssnar och föreningsinformanterna att de inte gör det. Vems verklighet är riktig och hur visar man brukarrörelsen att man lyssnar på dem?

¹⁷ Bromark, K. (2013) ”Det är kanske inte mig du ska prata med”.

¹⁸ FN:s kommité för barnets rättigheter (2007) *Allmän kommentar nr 9. Rättigheter för barn med funktionsnedsättningar*.

¹⁹ Östhammars kommun (2017). *Äldreplan 2018-2022*.

²⁰ Östhammars kommun (2013). Utdrag ur sammanträdesprotokoll.

²¹ Östhammars kommun (2017). *Äldreplan 2018-2022*.

Att organisera för inflytande

Våra informanter beskriver att Östhammars kommuns inflytandefrågor är beroende av eldsjälar. Det beror på vem som sitter på en post om en åsikt tas emot och om något händer. Informanterna från kommunen beskriver bland annat hur de gjorde en speciallösning kring en expert från brukarrörelsen, genom att anställa personen för att få tillgång till den människans kompetens, men att när hen slutade föll arbetet bort.

Genom att ta fram planer för att få bort funktionshinder i samhället kan Östhammars kommun utvecklas. På samma sätt som att kommunen har en äldreplan, skulle en funktionsrättsplan visa att frågan om funktionshinder är viktig. Planer visar i organisationen att arbetet ska göras och detta gör att arbetet tas på större allvar. Finns inte planer och beskrivningar av vems arbete det är att genomföra och följa upp hamnar området lätt mellan stolarna.

Östhammars kommun ser i den samlade bilden av intervjuerna inte ut att använda sig av rådet på det sätt som anges i reglementet. Verksamheter och förvaltningar skulle kunna stå i kö för att få in ett brukarperspektiv i sina verksamheter och på så sätt bidra till att ge brukarna en bättre vardag. Istället är det brukarna som med hjälp av frågor vänder sig till kommunen. Östhammars kommun skulle må bra av att skapa strukturer för när och hur rådet ska involveras och när annat brukarinflytande ska ske. Som nu är, att annat inflytandearbete främst verkar ske sporadiskt och på någon enskilds initiativ, gör det väldigt sårbart. Det behövs också strukturer för HSO och vad som ingår i deras stöttande av sina medlemsföreningar. Det är ett av sätten som man kan stärka funktionsrättsrörelsen på.

De flesta Informanter från kommunen sa under intervjuerna att de förutsatte att till exempel barn och unga med funktionsnedsättningar var representerade på rådets möten. De såg frågande ut när vi berättade att FUB inte har närvarat på flera år och flera sa att det var föreningarnas ansvar att närvara. Funktionsrättsföreningarna i Östhammar behöver mer stöd för att de få representanter som finns ska orka och dessutom ha möjlighet att få med sig fler. Kommunens storlek beskrivs som ett hinder men genom att till exempel stödja HSO med resurser eller en riktad anställning för att stötta upp funktionsrättsföreningarna skulle man kunna komma långt. Östhammars kommun bör hitta ett sätt att veta vilka grupper som representeras i rådet och vilka som saknas och hur man kan få dessa representerade. Kan man till exempel använda sig av delaktighetsslingor i gruppen med intellektuell funktionsnedsättning och låta en representant ta med sig erfarenheten från dessa till rådet?

Funktionsrättsföreningarna behöver hjälp med att organisera och genomföra förmöten för att kunna stå starkare tillsammans. Skulle förslaget ovan, med att anställa en stödfunktion på HSO antas, skulle en sådan sak kunna ingå i arbetsuppgifterna. Annars behöver man hitta ett annat sätt. Det kan inte vara pensionärsföreningarnas uppgift att kalla funktionsrättsrörelsen till möten och stärka dem så att förmötena blir tillgängliga. Kommunen har ansvaret för att

tillgodose sina brukares behov och därmed att stötta föreningarna så att de kan bidra med sina erfarenheter och kompetenser.

I dagsläget ges information från rådet på kommunstyrelsens möte som en informationspunkt. Vad som väljs ut som information är otydligt. Väljer den som företrädar rådet på kommunen vad som ska berättas eller finns minnesanteckningar tillgängliga för kommunstyrelsen att läsa i förväg? Skulle rådet vara ett beslutande organ skulle kommunen behöva följa upp det som beslutas på ett helt annat sätt. Om rådet behöver vara beslutande eller inte beror på hur det används i framtiden.

Tillgänglighet

Rådet har enligt de flesta informanterna en god fysisk tillgänglighet. Det finns till exempel hiss, en hörslinga som oftast fungerar och man kan få text i större format. När informanterna pratade om tillgänglighet i rådet så pratade de dock enbart om fysisk tillgänglighet. Hur tillgängligt rådet är för någon med social fobi, intellektuell funktionsnedsättning eller kognitiva svårigheter var det ingen som direkt pratade om. Kan det vara så att den psykiska tillgängligheten glöms bort eftersom den inte syns? De som möter dessa funktionshinder drar sig ofta tillbaka istället för att fråga om tillgänglighet. Kring den psykiska tillgängligheten behöver man bland annat diskutera hur många man är på mötena och hur man kan stärka människor till att våga och kunna yttra sig. Om kommunen vill ha ett möte där alla kommer till tals behöver man utveckla metoder så att alla vågar och kan yttra sig. För att rådet ska bli tillgängligt även för yngre människor så behöver tiden för rådets möten ses över. Passar tiden 13–16 möjliga representanter för barn och unga och arbetande vuxna? För att tillgängligheten ska öka finns det önskemål om att få frågorna som ställts och det kommunen svarat i förväg. Detta för att kunna läsa in sig och förbereda sig på vad mötet kommer att handla om.

Östhammars kommun behöver hitta ett sätt att stödja funktionsrättsrörelsen så att även små föreningar får möjlighet att delta i inflytandearbetet. Idag upplevs det krångligt att vara med i rådet. Föreningar som vanligtvis inte prioriterar att vara med vill gärna få tillgång till minnesanteckningarna. Det hade varit bra om minnesanteckningarna ligger på hemsidan så att alla kan hålla sig uppdaterade, framförallt om syftet med rådet från kommunens sida är att ”förse alla med rätt information”. Skickas kallelse och frågor som kommer att tas upp och svar på dessa ut i förväg, samt läggs ut på hemsidan, kan kommunen locka föreningar som inte brukar delta till att komma och bidra sina perspektiv och diskutera frågor som är viktiga för dem.

Ett råd eller två

En fråga som behöver diskuteras är om man genom att dela på rådet kan göra det mer tillgängligt för deltagarna från funktionsrättsrörelsen. Detta skulle innebära att de synliggörs mer och får möjlighet att i större utsträckning diskutera frågor som rör dem. Kanske skulle även representanter för barn och unga med funktionsnedsättningar kunna synliggöras i ett sådant råd då man får större möjlighet att kunna se och ge inflytande till de olika grupperna. Detta skulle dock

göra att den helhetskompetens kring tillgänglighetsfrågor som på pappret finns idag försvinner. Ett förslag från en informant var att dela upp rådet i två under sittande möte för att göra miljön mer tillgänglig för funktionsrättsrörelsen. Så har det enligt informanten varit tidigare. Man skulle också kunna bilda ett "trygghetsråd" för att ge samhällsinformation som svar på invånarnas frågor samtidigt som man har kontakt med varandra, träffas fysiskt, pratar och fikar tillsammans, och ett "funktionsrättsråd" där syftet från reglementet kvarstår.

Referenser

- Bromark, K. (2013). *"Det är kanske inte mig du ska prata med"*.
- Eriksson, E. (2015). *Sanktionerat motstånd: Brukarinflytande som fenomen och praktik*. www.soch.lu.se.
- Östhammars kommun (2013). *Utdrag ur sammanträdesprotokoll*.
- Socialdepartementet (2008). *Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen*.
- Nationell samverkan för psykisk hälsa. (2009) *Med starkare röst" Del 1*.
- Östhammars kommun (2017). *Äldreplan 2018-2022*.
- Östhammars kommun (2014). *Reglemente För Kommunala Pensionärsrådet & Rådet För Funktionsnedsatta*.
- Socialstyrelsen (2011). *Metoder för brukarinflytande och brukarmedverkan inom socialtjänst och psykiatri: en kartläggning av forskning och praktik*.
- Riksdagen (2017:725) *Kommunallag*
- Riksdagen (2001:453) *Socialtjänstlag*
- FN:s kommitté för barnets rättigheter (2007) *Allmänna kommentar nr 9. Rättigheter för barn med funktionsnedsättningar*.

BILAGA 1.

Informationsbrev

Hej!

Jag heter Elsa Kjellander och jobbar på Brukarrevisionsbyrån i Uppsala län BRiU. Vi jobbar med att genomföra brukarrevisjoner av verksamheter inom vård, omsorg- och sjukvård samt av kommunala brukarråd.

Länsstyrelserna i landet har i sina regleringsbrev fått i uppdrag av regeringen att ge stöd till kommuner att genomföra sina funktionshinderspolitiska planer. Uppdraget är en del i regeringens arbete att uppnå det nationella målet för funktionshinderspolitiken.

Länsstyrelsen i Uppsala län har erbjudit kommunerna i Uppsala län att genomföra en översyn över sina brukarråd. Östhammar kommun har anmält sitt intresse att medverka vilket vi ser som mycket positivt.

Du får brevet för att du sitter i det Kommunala pensionärsrådet (KPR) och Kommunala rådet för funktionsnedsatta (KRF). Vi vill träffa dig och intervjua dig. Intervjun tar cirka en timme och de som deltar får ett presentkort som tack för hjälpen.

Hör av dig till mig och min kollega Elisabeth om du kan tänka dig att bli intervjuad. Du når oss på kontakt@briu.se alt. 072-xxx xx xx.

Tack på förhand!

/Elsa och Elisabeth

BILAGA 2.

Frågeguide KPR / KRF (föreningar)

Arbetet i rådet

- Hur länge har du suttit med i rådet?
- Vilken är din roll i rådet?
- Vilken kompetens bidrar du och din förening med?
- Vilka kompetenser önskar du fanns representerade i rådet?
- Lyssnar rådet på dig, de andra deltagarna, tjänstemän och politiker?
 - Tar man tillvara på din erfarenhet och kompetens?
- Till vilken grad representerar du din förening respektive din egen åsikt?
- Berätta hur arbetet går till.

Utbildning

- Får ni tillräckligt med kompetensutveckling? Hur och vilken?
- Får du information om att ni ska få en halvdagsutbildning per år? När och hur? Hur genomförs den? Vad ingår i utbildningarna? Är utbildningarna relevanta för ert uppdrag i rådet?

Kommunikation & Tillgänglighet

- Hur sker kommunikationen i rådet? (ex. kallelser, på möten, till förvaltningar, inhämtning av synpunkter.)
- Finns det något du ser som skulle kunna underlätta arbetet i rådet?
- Hur sker kommunikationen mellan beredningsgruppen och övriga föreningar?
- Fungerar rådet som en informationskanal, ett beslutande organ eller något annat?
- Var hålls mötena? När hålls mötena? Skulle du kunna tänka dig/behöva andra platser/tider för det?
- Är rådets arbetssätt förenligt med den typ av funktionsnedsättning som din förening representerar?

Delaktighet & Inflytande

- Är din förening delaktig i att sätta dagordningen?
 - Hur? Hur skulle ni vilja ha det?
- Till vilken grad är mötena meningsfulla för din förening?
 - På vilket sätt?
- Vilka frågor lyfter din förening i rådet?
- Vilka frågor lyfts i rådet generellt? Ge exempel.
- Har rådets arbete lett till förändringar?
 - Om ja, kan du ge exempel?
- *Ges barn och ungdom med funktionsnedsättning möjlighet till inflytande i rådet?*
 - Om ja, i vilken utsträckning? På vilket sätt?
 - Om nej, varför inte?
 - Vem representerar dem?
- *Ges vuxna med funktionsnedsättning möjlighet till inflytande?*
 - Om ja, i vilken utsträckning? På vilket sätt?
 - Om nej, varför inte?

- Ges *pensionärer* möjlighet till inflytande i rådet?
 - Om ja, i vilken utsträckning? På vilket sätt?
- Om nej, varför inte?
- Skulle du vilja att man delade upp KPR i två delar: en för pensionärerna och en för de funktionsnedsatta?
- Får ni återkoppling på de frågor som ni tar upp?
 - Om ja, hur? Från vilka? Kommun, förvaltningar, rådets medlemmar.
 - Om nej, hur skulle ni vilja ha det?
- Protokoll eller minnesanteckningar?
- Vad är syftet med rådet anser ni?
- Hur upplever ni att rådet följer kärnuppdraget? Hur/varför?
- Anser du att alla föreningar får komma till tals under mötet?
 - Finns det några områden som prioriteras mer på bekostnad av andra områden?
 - I så fall inom vilka / vilket område?
 - Varför tror du att det är så?
 - Hur undviker man det?
- Upplever du att det finns frågor som bör tas upp men som inte gör det?
- Samarbetar din förening med andra föreningar för att driva frågor?
 - Om ja, vilken typ av frågor gäller det? Vilka föreningar samarbetar ni med?
 - Ger det större genomslag eller hörs man mer för att man är fler från en förening?
 - Om nej, hur kommer det sig?
- Är rådet representativt i förhållande till personer med funktionsnedsättning i stort (t.ex. vad gäller, etnicitet, ålder, socioekonomisk ställning, religiös övertygelse, kön, könsidentitet, könsuttryck och sexuell läggning)?

Kärnuppdraget/Syfte

-Förstärka inflytande i alla frågor som gäller pensionärer, barn och ungdom samt vuxna med funktionsnedsättning
 -rådet ska vara ett remissorgan
 -Forum för opinionsbildning och kunskapsspridning.

Brukarinflytande i politiken

- Påverkar din förening politiken på andra sätt än via rådet?
- Känner du förtroende för politiker och tjänstemän? Varför/varför inte?
 - Har detta förtroende ökat eller minskat sen du kom med i rådet?
- Upplever du att relationen i rådet är jämbördiga?
 - Hur känns det att sitta på möte tillsammans med politiker och tjänstemän?
- Upplever du att tjänstemännen lyssnar på dig och tar tillvara på din erfarenhet och kompetens?

Brukarinflytande & det interna arbetet

- Vad innebär brukarinflytande för dig/din förening? (framförallt i rådet)
- Vilken är din förenings viktigaste fråga när du deltar i rådet?
- Vilka förväntningar hade din förening när ni gick med?
- Hur väljs/utses representanter från er förening till rådet?
- Varför är just du representant för din förening?
- Hur får medlemmarna reda på vad ni gör?
- Hur delaktiga upplever föreningens medlemmar att de är i rådet?
- Upplever du att du har blivit sämre bemött av samhället p.g.a. din funktionsnedsättning eller som pensionär? Om ja, på vilket sätt?

Förbättringsarbete

- Motsvarar rådet din förenings förväntningar? I så fall hur?
- Vad fungerar bra med rådet?
- Vad fungerar dåligt med rådet?
- Tycker du att rådet kan utvecklas och förbättras? I så fall hur?
- Om du fick bestämma helt själv, hur skulle du & din förening vilja att rådet fungerar?
- I den bästa av världar, hur skulle du & din förening vilja att samarbetet med kommunen skulle se ut?
- Anser du att det behövs fler/färre ledamöter i rådet?

Östhammar kommuns värdegrund

- Diskuterar ni Östhammar kommuns värdegrund i rådet? På vilket sätt?
 - Vet du vad värdegrunden innefattar?
 - Tycker du att värdegrunden efterföljs?
 - om nej, varför inte

Brukarförening - ej medlem i rådet

- Har ni blivit inbjudna att delta?
 - Om nej, har ni fått information om att rådet finns?
- Varför deltar inte din förening i rådet?
- Om din förening vill ha ett samarbete/påverka kommunen, hur gör ni då?
- I den bästa av världar, hur skulle samarbetet med kommunen se ut för er förening?
- Har din förening varit med i rådet vid någon tidpunkt men hoppat av? Varför gjorde ni det?
Om ja -> Bestäm intervju med personen

BILAGA 3.

Frågeguide KPR / KRF - Kommun (politiker och tjänstemän)

Arbetet i rådet

- Vem tar initiativ till att du deltar i rådets möte?
 - Vad motiverar/i vilket syfte tas initiativet?
- Vad förväntar du dig av rådet?
 - Påverkar rådet din verksamhet? På vilket sätt?
 - Får rådet saker att hända inom andra områden i kommunen?
- Berätta hur arbetet i rådet går till?
- Påverkas din avdelning eller tjänsteuppdrag av föreningar på andra sätt än via rådet? Berätta!
- Vilken möjlighet har föreningar som inte är medlemmar i rådet att påverka din verksamhet?
- Återkopplar ni till rådet gällande det arbete som genomförs?

Brukarinflytande

- Vad är syftet med rådet anser du?
 - Hur kan man förtydliga syftet med rådet?
- Vad innebär brukarinflytande för din verksamhet?
- Har brukarna den erfarenhet och kompetens som din verksamhet behöver?
 - På vilket sätt?
- Känner du tillit till brukarnas kompetens? Vad tillför de?
- Bidrar rådet till opinionsbildning och kunskapsspridning?
 - Om ja, i vilken utsträckning? På vilket sätt?
 - Om nej, varför inte?
- Är rådet en bra väg till att skapa brukarinflytande i kommunen?
 - Om ja/nej, varför?
 - Finns det andra sätt man skapar brukarinflytande på?
 - Fungerar rådet som en informationskanal, ett beslutande organ eller något annat?

Kommunikation & Tillgänglighet

- Hur fungerar kommunikationen inom rådet?
- Anser du att rådets arbetssätt är anpassat för funktionsnedsatta?
- För vilka funktionsvariationer är det anpassat och hur ser anpassningen ut?
- Sker arbetet i rådet systematiskt, öppet, i god tid och på ett meningsfullt sätt (dvs. genom "aktiv involvering" utifrån art. 4.3. i CRPD - FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning)?
 - Om ja, i vilken utsträckning? Hur?
 - Om nej, varför inte?

Delaktighet & Inflytande

- Anser du att relationerna i rådet är jämbördiga?
- Får alla föreningar komma till tals?
 - Ja/nej berätta?
- Ges *pensionärer* möjlighet till inflytande i rådet?

- Om ja, i vilken utsträckning? På vilket sätt?
 - Om nej, varför inte?
- Ges *barn och ungdom med funktionsnedsättning* möjlighet till inflytande i rådet?
 - Om ja, i vilken utsträckning? På vilket sätt?
 - Om nej, varför inte?
- Ges *vuxna med funktionsnedsättning* möjlighet till inflytande?
 - Om ja, i vilken utsträckning? På vilket sätt?
 - Om nej, varför inte?
- Finns det någon förening vars frågor prioriteras mer eller mindre?
 - Ja/nej berätta?
 - Vad anser du det beror på?
- Finns det grupper som *inte* är representerade?
 - Om ja, varför? Får representationen (eller bristen på den) några konsekvenser för vilka frågor som lyfts och/eller ges prioritet i rådet?
- Är rådet representativt i förhållande till personer med funktionsnedsättning i stort (t.ex. vad gäller, etnicitet, ålder, socioekonomisk ställning, religiös övertygelse, kön, könsidentitet, könsuttryck och sexuell läggning)?
- Vilka frågor, om några, lyfter du i rådet?
- Vilka frågor lyfts i rådet generellt?
- Vilka frågor lyfts *inte*? Varför? (Tillgänglighet, arbete, utbildning, fritid, näringsliv?)
- Involveras kommunstyrelsen i rådets arbete?
 - Om ja, i vilken utsträckning? Hur?
 - Om nej, varför inte?
- Följs arbetet i rådet upp?
 - Om ja, hur? Av vem eller vilka? (T.ex. av kommunstyrelsen, någon av förvaltningarna, rådets medlemmar?)

Egna verksamheten/avdelningen

- Är det relevanta frågor som tas upp för din verksamhet/avdelning?
- Hur lyfts frågor som gäller barn och funktionsnedsatta i din verksamhet/avdelning?
- Är mötena meningsfulla för din verksamhet/avdelning? Varför/varför inte?
- Har kommunen någon övergripande plan för arbetet med funktionshinderfrågor?
 - Om ja, vad heter den och vad innehåller den?
 - Om nej, varför inte?

Förbättringsförslag

- Vad anser du fungerar bra med rådet?
- Vad anser du fungerar dåligt med rådet?
- Tycker du att rådet kan utvecklas och förbättras? I så fall hur?.
- Om du fick bestämma helt själv, hur skulle rådet se ut då?
- I den bästa av världar, hur skulle samarbetet mellan kommunen och brukarna se ut?

Östhammar kommuns värdegrund

- Diskuterar ni Östhammar kommuns värdegrund i rådet? På vilket sätt?
- Vet du vad värdegrunden innefattar?
- Tycker du att värdegrunden efterföljs?
 - Om nej, varför tror du att den inte efterföljs?

Reglemente för

Kommunala pensionärsrådet &
Kommunala rådet för
funktionsnedsatta

www.osthammar.se

Avsändare/Förvaltning, år-mån-dag

Kommunala pensionärsrådet (KPR) och Kommunala rådet för funktionsnedsatta (KRF)

Rådet är ett organ för överläggningar, samråd och ömsesidig information mellan företrädare för handikapporganisationerna, pensionärsföreningarna och kommunens styrelse och nämnder.

Syfte

Rådet ska förstärka inflytande i alla frågor som gäller pensionärer, barn och ungdom samt vuxna med funktionsnedsättning

Rådet ska vara remissorgan i frågor som väsentligen rör pensionärerna och funktionsnedsatta

Rådet ska vara ett forum för opinionsbildning och kunskapsspridning

Arbetsuppgifter

Kommunens företrädare ska informera rådet om planer och förändringar av samhällsinsatsernas utformning och organisation som berör funktionsnedsatta och pensionärer och därmed inhämta synpunkter i så tidigt skede att rådets synpunkter och förslag kan påverka ärendets handläggning i aktuell nämnd/styrelse. Därigenom ges funktionsnedsatta och pensionärer genom rådet en större delaktighet i samhällets insatser.

Rådets representanter har möjlighet att aktivt arbeta för förändringar i den kommunala verksamheten. De kan informera om och ge förslag till lämpliga anpassningar av det serviceutbud som berör funktionsnedsatta och pensionärers möjligheter till en god livskvalitet. Således ska rådet vara ett referensorgan med överläggningsrätt i frågor som rör såväl funktionsnedsatta som pensionärer.

Rådets sammansättning

Rådet för funktionsnedsatta och pensionärer är organisatoriskt knutet till kommunstyrelsen.

Riksorganisation för funktionsnedsatta och pensionärer som genom sin lokalförening bedriver organiserad verksamhet inom kommunen ska efter beslut i kommunstyrelsen vara representerade i rådet.

Kommunstyrelsen fastställer antal ledamöter och ersättare från handikapp och pensionärsorganisationer i kommunen som ska ingå i rådet.

Antalet ledamöter från respektive organisation bestäms med hänsyn till antalet medlemmar och samhällsinriktad verksamhet.

Organisationer som ingår i rådet ska före den 1 november det år kommunfullmäktige väljs lämna förslag på ledamöter och ersättare till kommunstyrelsen.

Kommunstyrelsen utser politiska ledamöter och ersättare varav minst en ska vara ledamot i kommunstyrelsen.

Organisation och arbetsformer

Handikappföreningarna respektive pensionärsföreningarna utser inom sig ordförande och vice ordförande. Ordförande utses bland politiker och vice ordförande bland företrädarna från handikapp- och pensionärsorganisationerna.

Rådet ska tillsätta en beredningsgrupp om en ordinarie och en ersättare från handikapporganisationen, PRO samt SPF som har till uppgift att bereda ärenden och föreslå dagordning till rådets sammanträden. Vid beredningen närvarar ordförande och sekreterare. Ersättare ska närvara vid ordinarie ledamots frånvaro.

Rådet ska sammanträda minst 4 gånger/år. Extra sammanträde ska hållas om rådets ordförande, vice ordförande, beredningsgruppen eller mer än hälften av rådets ledamöter begär det.

Skriftlig kallelse jämte föredragningslista ska sändas ut till rådets representanter senast 10 dagar före fastställda mötesdagar.

Förteckning över ärenden som ska behandlas samt tillhörande handlingar ska delges rådets representanter i så god tid och på sådant sätt att vidare information och behandling underlättas.

Vid sammanträden förs mötesanteckningar som undertecknas av sekreterare och ordförande. Mötesanteckningarna tas upp för genomgång och godkännande vid efterkommande möte. Fullständiga mötesanteckningar ska delges rådets representanter, föredragare, kommunstyrelsen, socialnämnden samt i kommunen verksamma handikappföreningar.

Arvode

Till rådets representanter utgår arvode i enlighet med av kommunfullmäktige fastställt reglemente "ersättningar till förtroendevalda i Östhammars kommun"

Utbildning

Rådets representanter ska erhålla en halv dags utbildning per år.

Ändring av reglemente

Ändring av detta reglemente kan aktualiseras av rådet och kommunstyrelsen.

Fastställan

Reglementet ska fastställas av kommunstyrelsen.

Brukarrevisor:

Anna Thalén

Elsa Kjellander

Elisabeth Sandberg

Jerker Mathson

Mohammed Abuhassira

Petra Rohrer

Robin Sahlin

Solveig Sörhuus

NYTRYCK

BRUKARREVISIONSRAPPORT

Denna rapport har utförts av Brukarrevisionsbyrån (BRiU) i Uppsala län, på uppdrag av Utvecklingsenheten, Socialför-valtningen i Östhammars kommun.

2018 gav Regeringen Länsstyrelserna i uppdrag att stödja regioner och kommuner att genomföra sina funktionsrätts-politiska strategier och planer i syfte att öka delaktigheten och tillgängligheten i samhället. Som en del i uppdraget erbjöd Länsstyrelsen i Uppsala län kommunerna att ansöka om medel för att genomföra översyner av sina respektive funktionshindersråd.

Utvecklingsenheten inom Socialförvaltningen i Östhammars kommun ansökte om medel och anlidade Brukarrevisionsbyrån i Uppsala län för att genomföra en utvärdering av det kommunala pensionärsrådet och rådet för funktionsnedsatta i Östhammar.

www.briu.se

E-post: info@briu.se | Telefon: 070-284 74 57